Neapolis University

HEPHAESTUS Repository **http://hephaestus.nup.ac.cy**

Department of History, Politics and International Studies MSc in International Relations,Strategy and Security

2021-05

þÿ — ” ¹ ± Ç Á ¿ ½ ¹ º ® ‘ ¾ ¯ ± Ä · Â ± Á ± À

þÿ œ - Ã ± ± À Ì Ä · œ µ » - Ä · ™ Ã Ä ¿ Á ¹ º

þÿ £ Ä ± Æ Å » ¬ Â , ± ½ ± ³ ¹ Î Ä · Â

þÿ Á Ì ³ Á ± ¼ ¼ ± ” ¹ µ ¸ ½ Î ½ £ Ç - Ã µ É ½ , £ Ä Á ± Ä · ³ ¹ º ® Â º ± ¹ ‘ Ã Æ ¬ » µ ¹ ± Â , £ Ç ¿ » ® • À ¹ Ã Ä
þÿ ± ½ µ À ¹ Ã Ä ® ¼ ¹ ¿ • µ ¬ À ¿ » ¹ Â ¬ Æ ¿ Å

http://hdl.handle.net/11728/11973

Downloaded from HEPHAESTUS Repository, Neapolis University institutional repository

Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα εξ Αποστάσεως

Διεθνείς Σχέσεις, Στρατηγική και Ασφάλεια

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Η Διαχρονική Αξία της Παραπλάνησης Μέσα από τη Μελέτη Ιστορικών Περιπτώσεων»

Παναγιώτης Σταφυλάς

Μάιος, 2021

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Η εξεταστική επιτροπή της παρούσας εργασίας αποτελείται από

Τον κ. Ιωάννη Κωνσταντόπουλο ως πρόεδρο,

Την κ. Μερσίλεια Αναστασιάδου ως Α΄ μέλος και

Τον κ. Χαράλαμπο Παπασωτηρίου ως Β΄ μέλος

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Ο Παναγιώτης Σταφυλάς, γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία με τίτλο «Η Διαχρονική Αξία της Παραπλάνησης Μέσα από τη Μελέτη Ιστορικών Περιπτώσεων», αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και όλες οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα στις βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή.

Ο Δηλών

Παναγιώτης Σταφυλάς

Θέλω να αφιερώσω την παρούσα Διπλωματική Εργασία στη σύζυγο μου, στη μητέρα μου, στον πατέρα μου και στην αδερφή μου για την ηθική στήριξη, τη συμπαράσταση και τη συνεχή τους ενθάρρυνση σε όλη τη διάρκεια των σπουδών μου, χωρίς την οποία τίποτα από όσα έχω καταφέρει μέχρι σήμερα δεν θα ήταν πραγματικότητα.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω από καρδιάς την οικογένειά μου η οποία βρισκόταν στο πλευρό μου καθ' όλη τη διάρκεια της διπλωματικής εργασίας. Επιπλέον, ένα μεγάλο ευχαριστώ στον κ. Δημήτριο Γκριγκοριάν για την πολύτιμη βοήθειά του μέσα από συζητήσεις και νουθεσίες προκειμένου να επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα.

Τέλος, να ευχαριστήσω την εξεταστική επιτροπή και τον επιβλέποντα καθηγητή κ. Ιωάννη Κωνσταντόπουλο ο οποίος με στήριζε, με συμβούλευε και επενέβαινε μη φειδόμενος χρόνου όπου έκρινε σκόπιμο με απώτερο σκοπό την βαθύτερη έρευνα πάνω στο αντικείμενο και την εξαγωγή ασφαλών και χρήσιμων συμπερασμάτων.

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ…….. 8

ABSTRACT…….. 8

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ..... 9

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1……..…….…… 10

1. ΟΡΙΣΜΟΣ-ΣΗΜΑΣΙΑ-ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΠΑΡΑΠΛΑΝΗΣΗΣ…….…….…….…….… 10

1.1 Σκοπός και στόχοι……...……..……..…….. 10

1.2 Μεθοδολογία…….……...……...…… 11

1.3 Ορισμός και κατηγορίες παραπλάνησης..…….…..…….. 12

1.4 Οι δρώντες στην παραπλάνηση……..…….……..…… 13

1.5 Προϋποθέσεις επιτυχίας παραπλάνησης…….…….. 15

.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ……..……...……... 17

2. Η ΠΑΡΑΠΛΑΝΗΣΗ ΚΑΤΑ ΤΑ ΟΜΗΡΙΚΑ ΕΠΗ…….…….…… 17

2.1 Εισαγωγικά στοιχεία……..…….…… 17

2.2 Η παραπλάνηση του Πάτροκλου..……..……..…… 17

2.3 Ο Δούρειος Ίππος……..…… 19

2.4 Ο Οδυσσέας με τον κύκλωπα Πολύφημο…… 20

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3…….…… 21

3. Η ΠΑΡΑΠΛΑΝΗΣΗ ΣΤΟΥΣ ΑΙΓΟΣ ΠΟΤΑΜΟΥΣ……..……. 21

3.1 Το χρονικό πλαίσιο…….....….... 21

3.2 Οι αντιμαχόμενες πλευρές…….……... 22

3.3 Το παραπλανητικό σχέδιο του Λύσανδρου…….…… 23

3.4 Τα συμπεράσματα από τους Αιγός Ποταμούς…… 24

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ……..……...……... 26

4. Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ «BARBAROSSA»…….……..…… 26

4.1 Το ιστορικό πλαίσιο……...…….……. 26

4.2 Ο Στάλιν και οι πεποιθήσεις του…..…...…….……. 26

4.3 Η στρατηγική του Χίτλερ…….……. 27

4.4 Συμπεράσματα επιχείρησης «Μπαρμπαρόσα»……. 28

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5…….…… 30

6. Η ΑΠΟΒΑΣΗ ΣΤΗ ΝΟΡΜΑΝΔΙΑ (D-DAY)……...……. 30

5.1 Ιστορικό πλαίσιο…….……..... 30

5.2 Οι παραπλανητικές ενέργειες των Συμμάχων.……... 30

5.3 Τα γερμανικά αντίμετρα…….……. 32

5.4 Η μεγάλη σύγκρουση……..……. 32

5.5 Συμπεράσματα D-DAY.……..……. 35

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6…….…… 36

6. ΤΟ ΧΑΣΜΑ ΤΩΝ ΒΟΜΒΑΡΔΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΥΡΑΥΛΩΝ…...……. 36

6.1 Η περίοδος 1953-1963…...……....……... 36

6.2 Το χάσμα των βομβαρδιστικών……..……..……... 36

6.3 Το χάσμα των πυραύλων…….……. 37

6.4 Τα συμπεράσματα από το χάσμα των βομβαρδιστικών και των πυραύλων……. 38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7…….…… 40

7. YOM KIPPUR……...……. 40

7.1 Ιστορικά στοιχεία…..…...……....……... 40

7.2 Το στοιχείο της παραπλάνησης...……..……... 40

7.3 Επίθεση των Αραβικών χωρών..…….……. 41

7.4 Η επίθεση του Ισραήλ.……. 42

7.5 Συμπεράσματα από Yom Kippur……. 43

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8…….…… 46

8. ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΠΑΡΑΠΛΑΝΗΣΗΣ……...……. 46

8.1 Κοσσυφοπέδιο…..…...……....…….... 46

8.2 Κριμαία……...……..……... 48

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ……... 50

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ…… 52

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η τακτική της παραπλάνησης δημιουργήθηκε από τον άνθρωπο προκειμένου να ελίσσεται και να ξεφεύγει από δυσάρεστες καταστάσεις, ενώ ταυτόχρονα λειτουργεί ως εξισορροπητής ισχύος. Η χρησιμοποίησή της στα πεδία των μαχών, και όχι μόνο, τονίζει την διαχρονική της αξία. Ορισμένα παραδείγματα ορόσημο, παραμένουν ανεξίτηλα χαραγμένα στο πέρασμα του χρόνου και μας δείχνουν τους λεπτούς χειρισμούς που χρειάζεται αλλά και το υψηλό κέρδος που δύναται να αποφέρει η συγκεκριμένη τακτική, αναλογιζόμενοι συγκριτικά το μικρό ρίσκο που απαιτείται. Οι ρεαλιστές, όπως ο Θουκυδίδης και ο Sun Tzu, δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην παραπλάνηση καθώς η χρήση της είναι απαραίτητη σε κάθε διαμάχη, είτε ειρηνική είτε πολεμική από την εποχή που ο άνθρωπος κυνηγούσε για να τραφεί μέχρι το σύγχρονο πολυπολικό σύστημα. Η ασύμμετρη μορφή απειλής που προκύπτει από την παραπλάνηση αλλάζει τις ισορροπίες ισχύος μεταξύ των δρώντων καθώς είναι δύσκολο να ανιχνευθεί και ακόμη δυσκολότερο να αντιμετωπιστεί. Από τον Όμηρο μέχρι και τον 21^{ο} αιώνα χρησιμοποιείται κατά κόρον από ηγέτες κρατών-λήπτες αποφάσεων προκειμένου να αποκτήσουν το απαιτούμενο στρατηγικό αποτέλεσμα στην οποιαδήποτε διαμάχη. Τέλος, η εξέλιξη και η πρόοδος στον τομέα της τεχνολογίας έχει επηρεάσει την παραπλάνηση σημαντικά τόσο ως προς την χρησιμοποίησή της όσο και ως προς την ανίχνευσή της και την καταπολέμησή της.

ABSTRACT

The tactic of deception was created by human in order to maneuver and escape from unpleasant situations, while at the same time acting as a balancing power. Its use on the battlefield, and not only, emphasizes its timeless value. Some landmark examples remain indelibly engraved over time and show us the subtle manipulations needed and the high profit that this tactic can bring, comparatively considering the small risk required. Realists, such as Thucydides and Sun Tzu, place particular emphasis on deception as use is essential in any conflict, whether peaceful or war, from the time man hunted to feed on the modern multipolar system. The asymmetric form of threat resulting from deception changes the balance of power between the actors as it is difficult to detect and even more difficult to deal with. From Homer to the 21st century, it is widely used by decision-making leaders in order to achieve the required strategic outcome in any conflict. Finally, the evolution and progress in the field of technology has significantly affected the deception both in terms of its use and in terms of its detection and control.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΕΙΚΟΝΑ 1 : Η διάταξη 84ου Γερμανικού Σώματος Στρατού τη D-DAY …….. 33

ΕΙΚΟΝΑ 2 : Η διάταξη των συμμαχικών δυνάμεων τη D-DAY …….. 34

ΕΙΚΟΝΑ 3 : Η διάταξη των γερμανικών και συμμαχικών δυνάμεων 25 Ιουλίου 1944..... 34

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1. ΟΡΙΣΜΟΣ-ΣΗΜΑΣΙΑ-ΜΑΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΠΑΡΑΠΛΑΝΗΣΗΣ

1.1 Σκοπός και στόχοι

Στην ακόλουθη μεταπτυχιακή διατριβή καταβλήθηκε προσπάθεια προκειμένου να αναλυθούν ορισμένες περιπτώσεις τακτικών παραπλάνησης στο πέρασμα των αιώνων. Μελετήθηκε ο τρόπος εφαρμογής της παραπλάνησης, ο τρόπος αντιμετώπισής από τα «θύματά» της και τα τελικά αποτελέσματα που επέφερε. Αν και απλή σαν ιδέα, η επιτυχημένη εφαρμογή της απαιτεί εξαιρετικό συντονισμό εργασιών και οργάνωσης. Η εργασία αποσκοπεί, δια μέσου των περιπτωσιολογικών μελετών, να εξάγει ασφαλή συμπεράσματα για τη χρήση της παραπλάνησης από πολεμικές συγκρούσεις αλλά και από διπλωματικές εξαπατήσεις πολιτικών ηγετών.

Απώτερος σκοπός είναι η εκμετάλλευση της υφιστάμενης γνώσης πάνω στον τομέα της παραπλάνησης με γνώμονα την εξέλιξη του συγκεκριμένου τομέα μελέτης και την ανακάλυψη νέων ευρημάτων που θα οδηγήσουν στην καλύτερη δυνατή κατανόηση των σύγχρονων μορφών της και στην λειτουργικότητά της μέσα στην κοινωνία. Ειδικότερα, αποσκοπεί στην ανάλυση της σημασίας της παραπλάνησης ως μέσο επίτευξης επιθυμητών αποτελεσμάτων, είτε αυτά αφορούν στρατιωτικές επιχειρήσεις είτε ανήκουν στο πολιτικό προσκήνιο. Επίσης, εμβαθύνει στις διάφορες πτυχές της τεχνικής αυτής, ιδιαίτερα μέσα από τη μελέτη ποικίλων ιστορικών παραδειγμάτων στις οποίες η χρήση της παραπλάνησης αποτέλεσε καθοριστικό παράγοντα στην έκβαση των γεγονότων για να τα γνωρίσουμε στη σημερινή τους μορφή.

Επομένως, η εργασία προσανατολίζεται στο να λειτουργήσει ως εφαλτήριο για μια εκπαιδευτική παρέμβαση ώστε να αναπτυχθούν περαιτέρω ορισμένες δεξιότητες και γνώσεις ειδικών επί του θέματος καθώς και να συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση του τρόπου λειτουργίας και της εξέλιξης της μεθόδου της παραπλάνησης. Ταυτόχρονα, επιχειρείται η απόδοση απαντήσεων γύρω από τυχόν ασάφειες πάνω στο συγκεκριμένο θέμα, έχοντας ως σταθερή πηγή πληροφόρησης τα εμπειρικά αποτελέσματα που προέκυψαν από τη μελέτη περιπτώσεων. Ως εκ τούτου, οι αποδέκτες της παρούσας εργασίας είναι πρωτίστως άνθρωποι οι οποίοι έχουν επιλέξει ως τομέα εξειδίκευσης ένα παραπλήσιο πεδίο σπουδών, αλλά αποτελεί και ένα χρήσιμο εργαλείο για όσους επιθυμούν να «αποκωδικοποιήσουν» την έννοια της παραπλάνησης, αποκτώντας μία πολύπλευρη και σφαιρική άποψη πάνω στο συγκεκριμένο αντικείμενο που θα τους βοηθήσει στην αντίληψη της καθημερινότητάς τους. Τέλος, το χαρακτηριστικό που κάνει την εργασία ξεχωριστή είναι το ότι στηρίζει τα ευρήματά της τεκμηριώνοντάς τα μέσα από

αδιαμφισβήτητα καταγεγραμμένα ιστορικά γεγονότα, τα οποία λειτουργούν ως παραδείγματα για να διευκολύνουν τον αναγνώστη στην κατανόηση όλων όσων έχει μελετήσει.

1.2 Μεθοδολογία

Για την εκπόνηση της παρούσας διατριβής η μεθοδολογία που επιλέχθηκε ήταν αυτή της μελέτης περιπτώσεων (case studies). Μελετώντας και αναλύοντας χαρακτηριστικά παραδείγματα του παρελθόντος, τόσο σε περιόδους ειρήνης όσο και πολέμου, καθίσταται κατανοητή η σημασία της παραπλάνησης καθώς και το πως η ίδια λειτουργεί ως πολλαπλασιαστής ισχύος για τον χρήστη της. Παράλληλα, καταβλήθηκε προσπάθεια προκειμένου να μελετηθούν οι περιπτώσεις από ευρεία και σφαιρική οπτική στοχεύοντας στην εξαγωγή ορθών και τεκμηριωμένων συμπερασμάτων.

Εστιάζοντας σε ιστορικά παραδείγματα, από τους Έλληνες κατά τον Τρωικό Πόλεμο μέχρι τον 21^{ο} αιώνα, αναδεικνύεται η αξία της τέχνης της παραπλάνησης. Αντλώντας πληροφορίες από ποικίλες πηγές, μελετώνται διαχρονικά φαινόμενα όπου πρωταγωνιστεί η τεχνική της παραπλάνησης. Η μελέτη περιπτώσεων προσφέρεται ως διαδικασία ερευνητικής μελέτης ώστε να γίνει σύγκριση των κοινών στοιχείων που παρουσιάζονται σε κάθε περίπτωση ξεχωριστά, αλλά και να επισημανθούν ορισμένες διαφορές. Γίνεται εμβάθυνση και ανάλυση από πολυάριθμες έρευνες ειδικών μελετητών του παρελθόντος οι οποίοι επισημαίνουν τα καίρια χαρακτηριστικά που οφείλει να έχει ένα παραπλανητικό σχέδιο, τις προϋποθέσεις επιτυχίας και τα στοιχεία που συμβάλουν, εν τέλει, στην ολοκλήρωσή του.

Συμπεραίνεται, η χρησιμότητα και η αξία της παραπλάνησης οι οποίες αποδεικνύονται από τη διαχρονική της χρήση. Εστιάζοντας σε κάθε μία περίπτωση, θα μελετηθούν οι λόγοι για τους οποίους επιλέχθηκε η εφαρμογή ενός παραπλανητικού σχεδίου έναντι άλλων επιλογών. Ερευνώνται εκείνα τα χαρακτηριστικά που ωθούν έναν ηγέτη στο να επιλέξει να οργανώσει την παραπλανητική του τακτική και όχι κάποια άλλη. Με τη μελέτη περιπτώσεων, ως μέθοδο ερεύνης για την παρούσα διπλωματική εργασία, γίνεται ουσιαστικότερη η ανάλυση των γεγονότων και προσφέρεται η δυνατότητα να ελεγχθούν και οι πιθανοί τρόποι αντιμετώπισης παραπλανητικών ενεργειών.

Επιπρόσθετα, παρατηρείται η πρόοδος και η εξέλιξη του ευρύτερου τομέα των πληροφοριών αλλά και της πληροφόρησης. Τα μέσα συλλογής πληροφοριών αλλά και τα όργανα επεξεργασίας αυτών, έχουν μεταβληθεί σε πολύ πιο σύγχρονα, ισχυρά και αξιόπιστα εν συγκρίσει με παλαιότερες εποχές. Η ολοένα εξελισσόμενη τέχνη της παραπλάνησης, με την προσθήκη νέων δεδομένων, αναδεικνύεται μέσα από την περιπτωσιολογική μελέτη. Η βιβλιογραφία που επιλέχθηκε για την έρευνα αφορά αποκλειστικά τον τομέα των πληροφοριών με σκοπό να εστιάσει ακόμη περισσότερο στα συγκεκριμένα γεγονότα. Αναπτύσσοντας, τα στρατηγικά μέρη της εκάστοτε τεχνικής παραπλάνησης που χρησιμοποιήθηκε καθ’ όλη τη διάρκεια της ιστορίας και στηρίζοντας πάντα τα παρατιθέμενα επιχειρήματα σε ειδικές

αναλύσεις επιστημονικών μελετών πάνω σε ιστορικά και αρχαιολογικά ευρήματα, επιτυγχάνεται η αποκάλυψη λεπτομερειών που δικαιολογούν την προτίμηση στην τεχνική της παραπλάνησης έναντι άλλης.

1.3 Ορισμός και κατηγορίες παραπλάνησης

Με τον όρο παραπλάνηση (deception) εννοούμε τις προπαρασκευαστικές ενέργειες για την απόκρυψη συγκεκριμένων πληροφοριών με σκοπό την εξαπάτηση του εχθρού/αντιπάλου. Η παραπλάνηση χρησιμοποιείται σε ποικίλες καταστάσεις της ζωής μας, από την απλή καθημερινότητα μέχρι διπλωματικές σχέσεις κρατών και οργανισμών. Φυσικά, όσο μεγαλύτερο το κλιμάκιο που χρησιμοποιείται τόσο σημαντικότερος και ο ρόλος της καθώς τα συμφέροντα είναι μεγαλύτερα. Επίσης, ως έννοια είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την άρνηση (denial). Δηλαδή, οφείλουμε να διασφαλίσουμε (αρνηθούμε) τη διαρροή πληροφοριών του πραγματικού μας σχεδίου ώστε να εξαπατηθεί ο εχθρός (Κωνσταντόπουλος Α΄Μέρος, 2015, pp. 75-76).

Υπάρχουν πολυάριθμα παραδείγματα από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, τόσο σε περιόδους πολέμου όσο και ειρήνης, τα οποία δύνανται να αναλυθούν και μέσα από τα οποία αναβλύζει η ιδιαίτερη σημασία της παραπλάνησης. Όπως για παράδειγμα, ο πολυμήχανος Οδυσσέας, κατά τον τρωικό πόλεμο, ο οποίος μηχανεύτηκε την κατασκευή του Δούρειου Ίππου. Ο ίδιος ο Οδυσσέας, όπως περιγράφεται από τον Όμηρο στην Οδύσσεια, εξαπάτησε τον γίγαντα Πολύφημο λέγοντάς του εξ' αρχής πως ονομάζεται «Κανένας» (Οδύσσεια_Ραψωδία Ι, 2021, pp. 363-368).[1] Από τα δύο παραδείγματα συμπεραίνουμε ότι η ευστροφία και η οξυδέρκεια αποτελούν καίρια χαρακτηριστικά της παραπλάνησης.

Πολλά ιστορικά πρόσωπα έχουν αναφερθεί στην αξία ενός πετυχημένου παραπλανητικού σχεδίου. Ο Σουν Τζου (Sun Tzu) αναφέρει ότι «*Όλος ο πόλεμος βασίζεται στην εξαπάτηση»* τονίζοντας τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της παραπλάνησης και την σημαντικότητά της σε περιόδους πολέμου (Tzu, 2008, pp. 56-57). Η παραπλάνηση λειτουργεί ως εξισορροπητής ισχύος γι' αυτό και η χρήση της αποτελεί ισχυρό κίνητρο για την αδύναμη πλευρά. Αντίθετα, ο Κλαούζεβιτς (Clausewitz) τάσσεται εναντίον της παραπλάνησης καθώς πιστεύει ότι οι πληροφορίες, κυρίως σε περίοδο πολέμου, δύναται να φανούν αναξιόπιστες και να επιφέρουν μη επιθυμητά αποτελέσματα. Γι' αυτό το λόγο θεωρεί την συγκεκριμένη τακτική αναποτελεσματική, διότι εκτός από υψηλό ρίσκο εμπεριέχει ελάχιστες πιθανότητες επιτυχίας (Cimbala, 1989, p. 511).

Κύριος σκοπός του παραπλανούντος είναι να αποπροσανατολίσει τον αντίπαλό του και να τον «οδηγήσει» εκεί που ο ίδιος επιθυμεί. Υπάρχουν ορισμένοι τρόποι βάσει των οποίων θα μπορούσε να γίνει κατηγοριοποίηση στις τακτικές παραπλάνησης ανάλογα με το που ακριβώς επικεντρώνεται ο εκάστοτε δρών.

[1] «Οὖτις ἐμοί γ' ὄνομα· Οὖτιν δέ με κικλήσκουσι» (Οδύσσεια, Ραψ. Ι-366)

Η πρώτη κατηγορία αφορά την συγκέντρωση μεγάλου όγκου δυνάμεων σε λάθος μέρος. Στις συγκεκριμένες περιπτώσεις ο ενεργών επιφέρει την απαιτούμενη σύγχυση στον εχθρό και τον ωθεί στο να συγκεντρώσει τα στρατεύματά του σε ακατάλληλο σημείο. Αυτό επιτυγχάνεται τόσο με λανθασμένες πληροφορίες που τεχνηέντως δίνουμε στον εχθρό όσο και με την ορθή απόκρυψη των ζωτικών εκείνων στοιχείων που θα τον οδηγούσαν στην αλήθεια. Χαρακτηριστικά παραδείγματα που ανήκουν στην ανωτέρω κατηγορία συναντάμε στην περίφημη απόβαση της Νορμανδίας όπου οι συμμαχικές δυνάμεις παραπλάνησαν τη ναζιστική Γερμανία ως προς το ακριβές μέρος της απόβασης και κατ' επέκταση τη συγκέντρωση των στρατευμάτων τους (Handel, 1982, pp. 124-125).

Η δεύτερη κατηγορία αφορά την οικονομία δυνάμεων. Σε αυτήν, ο παραπλανών αναγκάζει τον αντίπαλό του να παραβεί μία από τις βασικότερες αρχές του πολέμου, αυτή της οικονομίας δυνάμεων (Handel, 1982, p. 125). Ο όρος «δυνάμεις» συμπεριλαμβάνει ανθρώπινο δυναμικό, οχήματα, πυρομαχικά, καύσιμα κτλ. Πάλι, ο δρών αποσκοπεί στο να παρέχει λανθασμένη πληροφόρηση στις αντίπαλες δυνάμεις με σκοπό την εξαπάτησή τους και την σπατάλη (άσκοπη χρήση) των προαναφερθέντων δυνάμεων. Προς αυτή την κατεύθυνση, πολλοί στρατοί ανά τον κόσμο κατασκευάζουν εικονικά οχήματα μάχης (ως επί το πλείστον άρματα) με υψηλού επιπέδου προδιαγραφές ώστε να τοποθετούνται σε στρατηγικές θέσεις και να εξαπατούν τον εχθρό ως προς τον όγκο δυνάμεων που διαθέτουν και όχι μόνο.

Στην τρίτη κατηγορία, το κυρίαρχο στοιχείο είναι ο αιφνιδιασμός. Ουκ ολίγα σχέδια έχουν βασιστεί στον αιφνιδιασμό ώστε να ξαφνιαστεί ο εχθρός. Ο Σουν Τζου ισχυρίζεται ότι «…οι αρχές στρατηγικής περιλαμβάνουν τη γνώση του πεδίου της μάχης, τη γνώση των εχθρικών δυνάμεων και, τέλος, να κάνεις κάτι που ο αντίπαλός σου δεν περιμένει» (Tzu, 2008, p. 48). Ο ηγέτης οφείλει να είναι ευπροσάρμοστος στις εκάστοτε συνθήκες και να μην παραμένει σε παγιωμένες θέσεις και απαρχαιωμένους τρόπους ενεργείας προκειμένου να καταφέρει να αιφνιδιάσει τον αντίπαλο και να μην του επιτρέψει να γίνει αυτός το θύμα. Αξιοσημείωτο παράδειγμα αιφνιδιασμού συναντάμε στην επιχείρηση «Barbarossa» όπου ο Χίτλερ «διάβασε» εξαιρετικά τον Στάλιν προτού ενεργήσει. Κατάφερε, μάλιστα, να τον πείσει ότι οι μετακινήσεις των γερμανικών στρατευμάτων ήταν υπόθεση ρουτίνας προτού εξαπολύσει το αιφνιδιαστικό χτύπημα (Handel, 1982, p. 125).

1.4 Οι δρώντες στην παραπλάνηση

Οι δρώντες που συμπεριφέρονται παραπλανητικά έναντι άλλων έχουν ως κύριο μέλημα να παρουσιάσουν την ψευδή είδηση ως αληθή (deception) και ταυτόχρονα να αποκρύψουν την πραγματική πληροφορία από τον εχθρό (denial). Ο παραπλανών καλείται να προετοιμαστεί κατάλληλα προτού δράσει για ενδεχόμενα είτε επιτυχίας είτε αποτυχίας, αλλά και να περιμένει την οποιαδήποτε εχθρική αντίδραση. Πλέον τούτου, πρέπει να αποφύγει κάθε συναισθηματισμό ο οποίος δύναται να θέσει σε κίνδυνο όλη την επιχείρηση. Η οργάνωση μιας παραπλάνησης

απαιτεί από το δρώντα την απομάκρυνση συναισθημάτων όπου επηρεάζουν τον τρόπο σκέψης και κατ' επέκταση τις ενέργειες (Godson, 2000, p. 426).

Η μεγαλύτερη μάζα ανθρώπων οι οποίοι δρουν παραπλανητικά συναντάται στα δημοκρατικά καθεστώτα, στα απολυταρχικά, στα μεταβατικά (από δημοκρατία σε απολυταρχικό και το αντίστροφο) και, τέλος, στους μη κρατικούς δρώντες. Στις δημοκρατίες, συχνά εμφανίζεται η παραπλάνηση και σε περιόδους ειρήνης αλλά και σε πολέμους. Οι πολιτικοί ηγέτες των κρατών πολλές φορές επιλέγουν την συγκεκριμένη μέθοδο ώστε να γίνουν κυρίαρχοι δρώντες και πρωταγωνιστές των εξελίξεων. Επιπλέον, στα απολυταρχικά καθεστώτα, παρουσιάζονται ανάλογες συμπεριφορές όχι μόνο σε θέματα τα οποία άπτονται εξωτερικής πολιτικής και διπλωματίας αλλά και σε θέματα που αφορούν την εσωτερική λειτουργία μιας χώρας. Φωτεινό παράδειγμα του παρελθόντος είναι η επιχείρηση «Barbarossa» από τη ναζιστική Γερμανία προς την Σοβιετική Ένωση. Στο ίδιο μήκος κύματος βρίσκεται και η επιχείρηση στο Pearl Harbor από τους Ιάπωνες προς τις ΗΠΑ (Godson, 2000, p. 428). Οι δύο προαναφερθείσες επιχειρήσεις πραγματοποιήθηκαν από χώρες με καταπιεστικά καθεστώτα την περίοδο του Β΄ ΠΠ. Ωστόσο, σήμερα ακόμη βλέπουμε σε χώρες με αντίστοιχα καθεστώτα (Β.Κορέα, Ιράν, Τουρκία) να ανθίζουν τακτικές παραπλάνησης και άρνησης με αποδέκτες τους ίδιους τους πολίτες. Η απόκρυψη των πραγματικών πληροφοριών από τους κρατικούς μηχανισμούς λειτουργεί ως πολλαπλασιαστής ισχύος για της κυβερνήσεις καθώς τα πλήθη στερούνται πληροφόρησης η οποία δύναται να τους αφυπνίσει.

Η ανατροπή ενός καθεστώτος και η μετάβαση σε ένα άλλο συνήθως προκαλείται με τη χρήση βίας (Godson, 2000, p. 429). Από την πρόσφατη ιστορία γνωρίζουμε το πραξικόπημα του 1967 που έλαβε χώρα στην Ελλάδα και εκείνο του 2016 στη γειτονική Τουρκία. Ανεξαρτήτως του ότι το πρώτο πέτυχε ενώ το δεύτερο όχι, διδασκόμαστε ότι χρειάζονται προπαρασκευαστικές ενέργειες κάτω από συνθήκες άκρας μυστικότητας προκειμένου να οργανωθεί μία τέτοια δράση. Φυσικά, όσο καλύτερα οργανώνεται η παραπλάνηση-εξαπάτηση, σε συνδυασμό με την άρνηση, τόσο αυξάνονται οι πιθανότητες για θετική έκβαση. Τέλος, οι μη κρατικοί δρώντες συμπεριλαμβάνονται και αυτοί σε εκείνους που δρουν παραπλανητικά είτε κατ' επιλογήν είτε από ανάγκη. Τρομοκρατικές οργανώσεις, παραθρησκευτικές ομάδες είναι ορισμένες μόνο κατηγορίες μη κρατικών δρώντων όπου συχνά καταφεύγουν στην παραπλάνηση για λόγους επιβίωσης. Επειδή τέτοιες ομάδες διώκονται από τους νόμους που ορίζει το Διεθνές Δίκαιο, η παραπλάνηση αναγκαιεί ως τακτική προκειμένου να καταφέρνουν να ξεφεύγουν από τις Αρχές (Godson, 2000, p. 428).

Συνοπτικά, σε αυτές τις τέσσερις κατηγορίες συναντάμε τον κύριο όγκο των παραπλανητικών δρώντων. Φυσικά, αυτό δεν αναιρεί το γεγονός ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τον οποιονδήποτε και σε ποικίλες εκφάνσεις της ζωής μας. Όσοι χρησιμοποιούν παραπλανητικές τακτικές δεν σημαίνει απαραίτητα ότι θα συμπεριφέρονται κατ' αυτόν το τρόπο σε κάθε περίσταση. Η πάγια χρησιμοποίησή της ελαχιστοποιεί σημαντικά το στοιχείο του αιφνιδιασμού το οποίο είναι θεμελιώδες για την επιτυχία της.

1.5 Προϋποθέσεις επιτυχίας παραπλάνησης

Η επιτυχία ενός παραπλανητικού σχεδίου βασίζεται σε αρκετούς τομείς προκειμένου να ολοκληρωθεί με επιτυχία. Αν και θεωρείται ως τακτική φίλα προσκείμενη προς την αδύναμη πλευρά, δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου και ο ισχυρός δρών έχει καταφύγει στην παραπλάνηση του εχθρού. Η διαφορά βέβαια είναι ότι για τον ανίσχυρο είναι μονόδρομος, καθώς υστερεί έναντι του άλλου ενώ, για τον ισχυρό είναι επιλογή και χρησιμοποιείται κυρίως για οικονομία δυνάμεων.

Πρώτον, η παραπλάνηση στηρίζεται στο στοιχείο της μυστικότητας. Η μυστικότητα είναι άκρως απαραίτητη προκειμένου να μην αποκαλυφθούν οι σχεδιαζόμενες ενέργειες. Σύσσωμο το «σύστημα»[2] οφείλει να διασφαλίζει με κάθε τρόπο τις ζωτικές πληροφορίες και να τις διαφυλάξει από κάθε ενδεχόμενο υποκλοπής. Στο σύγχρονο θέατρο επιχειρήσεων, τα μέσα και οι δυνατότητες συλλογής πληροφοριών έχουν αυξηθεί ραγδαία. Οι νέες αυτές συνθήκες απαιτούν και την αντίστοιχη προσαρμοστικότητα από τους αρμόδιους φορείς προς εξασφάλιση της επιτυχίας.

Δεύτερον, αλλά εξίσου σημαντικό με τη μυστικότητα, είναι η άριστη οργάνωση ενός παραπλανητικού σχεδίου. Ο δρών καλείται να οργανώσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο το σχέδιο του προκειμένου να αυξήσει τις πιθανότητες επιτυχίας του μειώνοντας παράλληλα, στο μέτρο του δυνατού, το ρίσκο της επιχείρησης. Όσο αρτιότερα οργανώνεται ένα σχέδιο τόσο εξαλείφονται όλες εκείνες οι μικρές παράμετροι-λεπτομέρειες που θέτουν σε κίνδυνο την εφαρμογή του.

Τρίτον, η συνεχής ενημέρωση της τρέχουσας κατάστασης και πως αυτή αλληλεπιδρά με τον εχθρό. Όταν επιθυμούμε να εξαπατήσουμε τον εχθρό δεν αρκεί απλώς να εφαρμόσουμε το σχέδιό μας και να το αμελήσουμε στην τύχη του. Οι ταχέως μεταβαλλόμενες συνθήκες μιας μάχης (ή διαμάχης σε περιπτώσεις πολιτικής αντιπαράθεσης) απαιτούν τη συνεχή εποπτεία ώστε να γνωρίζουμε ανά πάσα στιγμή τις αντιδράσεις του αντιπάλου στα ψευδή στοιχεία που του παρουσιάζουμε ως αληθή. Δηλαδή, κατά πόσο η «μπλόφα» μας εξελίσσεται με επιτυχία. Οι περισσότερες παραπλανητικές τακτικές χαρακτηρίζονται από διάρκεια ώστε το θύμα να έχει τον απαραίτητο χρόνο να αξιολογήσει τις πληροφορίες που του δίνουμε και να πειστεί για την εγκυρότητά τους (παρά το ότι ισχύει το ακριβώς αντίθετο). Συνεπώς, πρέπει να υποστηρίζουμε την επιχείρηση καθ' όλη τη διάρκεια της και σε περιπτώσεις που κινδυνεύει να αποκαλυφθεί να επεμβαίνουμε καταλυτικά.

Τέλος, αξίζει να επισημανθεί ότι ο θύτης που ενεργεί παραπλανητικά οφείλει να προσαρμόζει τα εκάστοτε σχέδιά του με βάση τον εχθρό. Δηλαδή, δεν θα πρέπει ο ίδιος να έχει στερεότυπες αντιλήψεις αλλά, αντίθετα, να είναι ευέλικτος ώστε να εκμεταλλευτεί τις αδυναμίες του αντιπάλου του. Η παραπλάνηση απευθύνεται σε οξυδερκείς ηγέτες οι οποίοι γνωρίζουν τα τρωτά σημεία του θύματος. Δεν χρειάζεται να εξαπατήσεις ορδές στρατευμάτων όταν μπορείς πολύ πιο

[2] Πολιτικοί, στρατιωτικοί και λοιποί ηγέτες-λήπτες αποφάσεων

εύκολα να χειραγωγήσεις και να ελέγξεις την ψυχολογία του αντιπάλου σου. Αυτό γίνεται ακόμη πιο ενδιαφέρον σε ολοκληρωτικά καθεστώτα όπου οι ηγέτες-λήπτες αποφάσεων έχουν τον συγκεντρωτικό έλεγχο άρα είναι και ελκυστικότεροι ως στόχοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2. Η ΠΑΡΑΠΛΑΝΗΣΗ ΚΑΤΑ ΤΑ ΟΜΗΡΙΚΑ ΕΠΗ

2.1 Εισαγωγικά Στοιχεία

Η μέθοδος της παραπλάνησης παρατηρείται ήδη από τα Ομηρικά Έπη (8ος αι π.Χ.) όταν ο Όμηρος έγραψε τα δύο σημαντικότερα έργα του, την Ιλιάδα και την Οδύσσεια. Το πρώτο έργο αναφέρεται στον Τρωικό Πόλεμο μεταξύ Ελλήνων και Τρώων, ενώ το δεύτερο περιγράφει το πολύπαθο ταξίδι ενός εκ των ηρώων του Τρωικού Πολέμου, του Οδυσσέα, προκειμένου να επιστρέψει στην πατρίδα του την Ιθάκη.

Η Ιλιάδα, η οποία προηγείται χρονικά της Οδύσσειας, εμπεριέχει δύο εξαιρετικά παραδείγματα εφαρμογής παραπλανητικών σχεδίων. Αρχικά, η επιλογή του Πάτροκλου[3] να οδηγήσει τους Μυρμιδόνες στη μάχη και εν συνεχεία, η κατασκευή του Δούρειου Ίππου στηριζόμενη στην πολύ έξυπνη και πρωτότυπη ιδέα του πολυμήχανου Οδυσσέα ώστε οι Έλληνες να εισβάλλουν στα απόρθητα τείχη της Τροίας.

Η Οδύσσεια, γενικότερα, στηρίζεται σε έναν καίριο και καταλυτικό ήρωα, έναν εκ των Ελλήνων βασιλέων που συμμετείχαν στον πόλεμο της Τροίας. Ο Οδυσσέας, αφ' ότου καταλήφθηκε η Τροία, ξεκινάει το ταξίδι της επιστροφής του για την πατρίδα του την Ιθάκη. Σε μία από τις περιπέτειες συναντάει και αντιμετωπίζει μαζί με τους στρατιώτες του τον γίγαντα Πολύφημο, γιο του Θεού Ποσειδώνα. Εκεί, εφευρίσκει μία νέα ευφυέστατη ιδέα[4] προκειμένου να ξεφύγει αυτός και το πλήρωμά του από τον γίγαντα. Το τελευταίο παράδειγμα από τα τρία των Ομηρικών Επών, τονίζει ιδιαίτερα την οξυδέρκεια η οποία οφείλει να υπάρχει σε έναν ηγέτη με σκοπό τη δημιουργία αποτελεσματικών σχεδίων.

2.2 Η Παραπλάνηση του Πάτροκλου

Οι Μυρμιδόνες καταγόντουσαν από τον Αιακό, γιο του Δία, και κατοικούσαν στην περιοχή της σημερινής Φθιώτιδας. Βασιλιάς τους ήταν ο Αχιλλέας, γιος του Πηλέα και της Θέτιδας,[5] ο οποίος αποτέλεσε και τον κυριότερο ήρωα της Ιλιάδας. Διακρίθηκε για την γενναιότητα και την τόλμη του καθώς οι πολεμικές του δυνατότητες ήταν αξιοθαύμαστες σε όλη την Αρχαία Ελλάδα.

---

[3] Αδελφικός φίλος του Αχιλλέα
[4] Η πρώτη ήταν η κατασκευή του Δούρειου Ίππου
[5] Ο Πηλέας ήταν ο γιος του Αιακού

Σε αυτό συνέβαλε και η αθάνατη φύση του καθώς το μοναδικό τρωτό σημείο του ήταν η πτέρνα του.

Οι Μυρμιδόνες εκστράτευσαν και αυτοί μαζί με τους υπόλοιπους Έλληνες εναντίον της Τροίας υπό τις εντολές του βασιλιά Αγαμέμνονα. Ο Αγαμέμνονας ηγούταν της ελληνικής εκστρατείας, χωρίς ωστόσο να είναι ο πιο αρεστός. Πιο συγκεκριμένα, υπήρξαν αρκετές διαμάχες μεταξύ Αχιλλέα και Αγαμέμνονα προτού οι Έλληνες αποπλεύσουν προς την Τροία. Οι συγκρούσεις των δύο αντρών συνεχίστηκαν και στην Τροία. Η αιτία ήταν ότι ο Αχιλλέας, όντας ο καλύτερος Έλλην πολεμιστής, δεν ήθελε να εξουσιάζεται και να διατάζεται από κανέναν άλλον αλλά να λειτουργεί αυτόνομα. Από την άλλη, ο Αγαμέμνονας δεν αρέσκονταν στην αντιδραστικότητα του Αχιλλέα και εκτιμούσε ότι λόγω της αχαλίνωτης συμπεριφοράς του μπορούσε να αποτύχει η εκστρατεία και να επέλθει διχασμός στις τάξεις των Ελλήνων (Κακρίδης, 2014, pp. 22-30). Η αφορμή που επέφερε το οριστικό ρήγμα στις σχέσεις των δύο αντρών ήταν η ιέρεια Βρισηίδα. Ο Αχιλλέας όταν βεβήλωσε το ναό του Απόλλωνα πήρε ως «λάφυρο» την Βρισηίδα. Σύμφωνα με τον Όμηρο, ο Αχιλλέας ανέπτυξε συναισθήματα για την Βρισηίδα και αυτός ήταν ο λόγος που οργίστηκε όταν την πήρε ο Αγαμέμνων από κείνον προς αντικατάσταση της παλλακίδας Χρυσηίδας.[6] Συνέπεια του παραπάνω ήταν η οργή (μήνις) του Αχιλλέα προς το πρόσωπο του Αγαμέμνονα και η απόσυρση των Μυρμιδόνων από τις μάχες κατά των Τρώων (Κακρίδης, 2014, pp. 95-101).

Η αποχή των Μυρμιδόνων από τη μάχη στοίχισε αρκετά στην ελληνική πλευρά η οποία έχασε μεγάλο μέρος της μαχητικότητάς της. Η στάση που τηρούσε ο Αχιλλέας έφερε τεράστιο τακτικό πλεονέκτημα στους Τρώες εκμεταλλευόμενοι την απουσία των Μυρμιδόνων. Ολόκληρη η εκστρατεία κινδύνευε με αποτυχία εάν η συγκεκριμένη κατάσταση συνεχιζόταν για αρκετό χρονικό διάστημα. Ο Πάτροκλος, ο οποίος έμοιαζε πολύ σε εμφάνιση με τον Αχιλλέα, αποφάσισε να οδηγήσει τους Μυρμιδόνες στη μάχη, εν αγνοία του Αχιλλέα. Ο τρόπος με τον οποίο κινούνταν ομοίαζε με του Αχιλλέα ενώ παράλληλα πολεμούσε με τις ίδιες ακριβώς κινήσεις όπως και ο ξάδερφός του. Η τακτική του Πάτροκλου αποτέλεσε ένα ιδεατό παραπλανητικό σχέδιο με διττό ρόλο διότι, αφ' ενός, λειτούργησε ως συντελεστής ισχύος για τους Έλληνες ανυψώνοντας το ηθικό τους και αφ' ετέρου, η εμφάνιση των Μυρμιδόνων πτόησε τους Τρώες σημαντικά καθώς απώλεσαν το όποιο τακτικό πλεονέκτημα είχαν μέχρι εκείνη τη στιγμή (Ιλιάς_Ραψωδία Π, 2015, pp. 818-848).

Η στρατηγική παραπλάνησης που χρησιμοποιήθηκε ορθά από τον Πάτροκλο εξασφάλισε την επιτυχία για τους Έλληνες. Πρώτον, δεν το γνώριζαν ούτε καν οι ίδιοι οι Έλληνες ότι πρόκειται για τον Πάτροκλο αντί του Αχιλλέα (εχεμύθεια - μυστικότητα). Δεύτερον, η κίνησή του αυτή εμπεριείχε το στοιχείο του αιφνιδιασμού. Τρίτον, μιμούνταν αριστοτεχνικά τις πολεμικές κινήσεις του Αχιλλέα παραπλανώντας ακόμη και τους ίδιους τους Μυρμιδόνες. Εν τέλει, βρήκε

[6] Η Χρυσηίδα ήταν ξαδέλφη της Βρισηίδας. Την είχε απαγάγει αρχικά ο Αγαμέμνονας, εν συνεχεία ο πατέρας της απαίτησε να του δοθεί πίσω και όταν ο Αγαμέμνονας αρνήθηκε επήλθε τρομακτικός λοιμός στον ελληνικό στρατό κατόπιν των προσευχών του πατέρα της Χρυσηίδας στον θεό Απόλλωνα.

το θάνατο από τον Έκτορα τον ίδιο. Είναι αξιομνημόνευτος μέχρι και σήμερα ο τρόπος που έδρασε ο Πάτροκλος καθώς ο θάνατός του προκάλεσε την οργή του Αχιλλέα προς το πρόσωπο του Έκτορα. Εν συνεχεία, ο Αχιλλέας σκότωσε τον πρίγκηπα Έκτορα μειώνοντας σημαντικά τη μαχητική ισχύ των Τρώων (Ιλιάς_Ραψωδία Χ, 2015, pp. 312-344).

2.3 Ο Δούρειος Ίππος

Ο θάνατος του Έκτορα ήταν κομβικής σημασίας για την έκβαση του Τρωικού Πολέμου. Οι Τρώες εκτός από το διάδοχο του θρόνου[7] έχασαν και τον καλύτερό τους πολεμιστή. Η απώλειά του οδήγησε τους Τρώες εντός των τειχών τους , τα οποία θεωρούνταν απόρθητα. Το πέρασμα του χρόνου είχε εξασθενίσει τους Έλληνες καθώς δεν έβρισκαν τρόπο να βγάλουν από τα τείχη τους Τρώες και η έλλειψη προμηθειών γινόταν ιδιαίτερα αισθητή. Τότε, «επιστράτευσε» όλη του την τέχνη ο Οδυσσέας[8] προτείνοντας την κατασκευή ενός ξύλινου αλόγου το οποίο θα πρόσφεραν οι Έλληνες ως δώρο στην Τροία αναγνωρίζοντας την ήττα τους στον Τρωικό Πόλεμο. Το συγκεκριμένο άλογο προορίζονταν ώστε να είναι κούφιο στο εσωτερικό του και εντός αυτού να κρυφτούν ορισμένοι Έλληνες, βρίσκοντας έτσι τον τρόπο να διαπεράσουν τα τείχη (Οδύσσεια_Ραψωδία Θ, 2021, pp. 492-495).

Οι Έλληνες αφότου ολοκλήρωσαν την κατασκευή του, το άφησαν στα παράλια της πόλης ως προσφορά στους Θεούς, παραδεχόμενοι ταυτόχρονα την ήττα τους και προσευχόμενοι για ένα ήρεμο ταξίδι επιστροφής. Ο Τρώας ιερεύς Λαοκόων συνέστησε στον Πρίαμο να μην δεχθούν την προσφορά των Ελλήνων φοβούμενος ότι κάτι άλλο κρύβεται πίσω από αυτό. Χαρακτηριστική είναι η φράση «Φοβού τους Δαναούς και δώρα φέροντες» δηλαδή «Φοβάμαι τους Δαναούς (Έλληνες) ακόμη και όταν φέρνουν δώρα» (Tracy, 1987). Παρά τη στάση του Λαοκόων, οι Τρώες ρυμούλκησαν το ξύλινο άλογο εντός των τειχών τους. Με αυτό το τρόπο ο Όμηρος αναδεικνύει την πανουργία του Οδυσσέα. Οι Έλληνες κατορθώνουν, εν τέλει, να εισέλθουν στην Τροία με έμμεσο τρόπο. Το ίδιο βράδυ, οι λιγοστοί που βρισκόντουσαν εντός του Δούρειου Ίππου ανοίγουν τις πύλες ώστε να εισέλθουν όλοι οι Έλληνες στην πόλη και να την κατακάψουν κατακτώντας την.

Το παράδειγμα του Δούρειου Ίππου δηλώνει πως η παραπλάνηση λειτουργεί ως εξισορροπητής ισχύος. Πλέον τούτου, η άμεση αντιμετώπιση των πραγμάτων δεν είναι πάντοτε αποτελεσματική. Οι Έλληνες αναγκαστικά έπρεπε να καταφύγουν σε μία εναλλακτική μέθοδο πολιορκίας διότι με τις συμβατικές μεθόδους απλώς αποδυναμώνονταν οι ίδιοι. Ο Δούρειος Ίππος ήταν ένα σχέδιο το οποίο απαιτούσε ελάχιστους πόρους (ξύλα από κατεστραμμένα πλοία) και «έπαιξε» με τον τρόπο σκέψης του εχθρού. Ήταν μία επιλογή ρίσκου, αλλά αποδείχθηκε άκρως αποτελεσματική.

---

[7] Βασιλιάς ήταν ο Πρίαμος και ο Έκτορας ο πρωτότοκος γιος του

[8] Υπάρχουν και έτερες εκδοχές όπου η θεά Αθηνά εμφανίστηκε και έδωσε την ιδέα στον Επειό και όχι στον Οδυσσέα

2.4 Ο Οδυσσέας με τον κύκλωπα Πολύφημο

Ο Όμηρος στο δεύτερο χρονικά έπος του, επικεντρώνεται σε έναν συγκεκριμένο ήρωα τον Οδυσσέα. Το έργο του αναφέρεται στο περιπετειώδες ταξίδι επιστροφής στην Ιθάκη του βασιλιά και των συντρόφων του. Στις πρώτες ακόμη στάσεις του απ' όταν απέπλευσε από την Τροία με προορισμό την Ιθάκη, σταματάει στο σημερινό χωριό Μάκρη (ν. Έβρου) όπου βρίσκουν μια σπηλιά πλούσια σε προμήθειες. Η σπηλιά και τα αγαθά ανήκαν στον κύκλωπα Πολύφημο, γιο του Ποσειδώνα, ο οποίος τους έπιασε επ' αυτοφώρω να τρώνε τις προμήθειές του και κατευθείαν έφαγε δύο από τους συντρόφους του Οδυσσέα.

Η δύσκολη κατάσταση στην οποία βρέθηκε ο Οδυσσέας, όντας ο επικεφαλής όλων, απαιτούσε τη σύλληψη ενός άμεσου σχεδίου ώστε να επιβιώσουν. Ο Όμηρος αναδεικνύει ξανά την ευφυΐα του Οδυσσέα με τον τρόπο που επιλέγει να παραπλανήσει τον κύκλωπα ώστε να ξεφύγει αυτός και οι σύντροφοί του. Αρχικά, μέθυσαν τον Πολύφημο και εν συνεχεία τον τύφλωσαν με ένα δοκάρι το οποίο έξυσαν για να αποκτήσει αιχμηρή άκρη. Η σπηλιά ήταν σφραγισμένη με έναν ογκόλιθο όπου δεν θα μπορούσε να μετακινηθεί από κοινό θνητό. Μετά, κρύφτηκαν κάτω από τα πρόβατα που βρισκόντουσαν εντός της σπηλιάς προκειμένου να μην γίνουν αντιληπτοί από τον κύκλωπα και τον άφησαν να μετακινήσει ο ίδιος τον ογκόλιθο καθώς δεν μπορούσε πουθενά να βρει τους ανθρώπους (Μιχαήλ, 2020).

Το πανέξυπνο παραπλανητικό σχέδιο του Οδυσσέα, στηρίχθηκε στο ότι συστήθηκε εξ' αρχής ως «Κανένας» στον Πολύφημο για να μην αποκαλύψει το πραγματικό του όνομα. Από αυτό συμπεραίνουμε ότι ήθελε να διασφαλίσει ότι θα καταφέρουν να δραπετεύσουν από το συγκεκριμένο μέρος χωρίς να αντιμετωπίσουν άλλους κινδύνους. Όταν ο Πολύφημος βγήκε από τη σπηλιά ουρλιάζοντας ότι τον τύφλωσε ο «Κανένας» δεν τον πίστεψε ουδείς από τους άλλους κύκλωπες. Ο Οδυσσέας αποκάλυψε το πραγματικό του όνομα μόνο όταν επιβιβάστηκε στο πλοίο του και απόπλευσε από εκεί που βρισκόταν ο Πολύφημος (Οδύσσεια_Ραψωδία Ι, 2021, pp. 502-505).

Τα έργα του Ομήρου περιλαμβάνουν αρκετά τεχνάσματα που στηρίζονται στην παραπλάνηση-εξαπάτηση του εχθρού. Έτσι, συμπεραίνεται ότι από τα αρχαία ακόμη χρόνια οι άνθρωποι γνώριζαν τις αρετές και τα τακτικά πλεονεκτήματα που προσφέρει η συγκεκριμένη στρατηγική επιλογή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3. Η ΠΑΡΑΠΛΑΝΗΣΗ ΣΤΟΥΣ ΑΙΓΟΣ ΠΟΤΑΜΟΥΣ

3.1 Το χρονικό πλαίσιο

Όπως έχει αναφερθεί πολλάκις, η μέθοδος της παραπλάνησης αποτελεί μια από τις παλαιότερες και πιο αξιόπιστες τεχνικές που οι διάφοροι στρατηγοί και ηγέτες ανά τα χρόνια επέλεγαν για τις μάχες τους. Είναι μια τεχνική που βασίζεται στον αιφνιδιασμό και στην έλλειψη προετοιμασίας του αντιπάλου. Για αυτόν τον λόγο η αδύναμη πλευρά σε έναν πόλεμο που δεν είναι ικανή να αντιμάχεται τον εχθρό επί ίσης όροις, επιδιώκει να χρησιμοποιήσει διάφορα μέσα τα οποία περιορίζουν την υπεροπλία του αντιπάλου. Το γεγονός αυτό εξασφαλίζει σοβαρές ελπίδες ελαχιστοποίησης των απωλειών και επιπρόσθετα δίνει σοβαρές ελπίδες προσκόμισης ενός θετικού αποτελέσματος στα πεδία των συγκρούσεων. Ένα από τα πιο διακριτά ιστορικά παραδείγματα όπου η τεχνική της παραπλάνησης αποτέλεσε καταλύτη για το αποτέλεσμα μιας μάχης συναντάται στην ναυμαχία στους Αιγός ποταμούς, στην οποία κρίθηκε η έκβαση του Πελοποννησιακού πολέμου.

Ο Πελοποννησιακός πόλεμος, που διεξήχθη από το 431 έως το 404 π.Χ ανάμεσα στην Αθήνα και στη Σπάρτη καθώς και ανάμεσα στους συμμάχους τους, ανήκει χωρίς αμφιβολία στα μεγαλύτερα ιστορικά γεγονότα της αρχαιότητας. Ακόμα και ο ιστορικός Θουκυδίδης περιέγραψε τον Πελοποννησιακό πόλεμο ως το πιο σημαντικό γεγονός που αφορούσε τον τότε Ελλαδικό χώρο καθώς επίσης και μεγάλο μέρος των υπολοίπων βαρβάρων λαών. Θεωρούσε, επιπλέον, ότι η ήττα των Αθηναίων στον πόλεμο θα αποτελούσε καθοριστικό παράγοντα για την εξέλιξη της μετέπειτα ιστορίας και δικαίως αποτελεί το σημείο καμπής της κλασικής περιόδου της ελληνικής ιστορίας, αφού καμία άλλη πόλη-κράτος επρόκειτο στη συνέχεια να οργανώσει το Αιγαίο και την ελληνική πατρίδα σε ένα ενιαίο χώρο διακυβέρνησης. Η μάχη στους Αιγός ποταμούς το 405 π.Χ είχε σημαντικές συνέπειες, αφού σφράγισε τη μοίρα της Αθήνας απέναντι στη Σπάρτη στον αγώνα διεκδίκησης της υπέροχης στον Ελλαδικό χώρο. Ο Σπαρτιάτης στρατηγός Λύσανδρος κατάφερε να νικήσει στους Αιγός ποταμούς τον Αθηναϊκό στόλο με αποτέλεσμα μην έχοντας άλλη επιλογή οι τελευταίοι και έπειτα από τον αποκλεισμό του λιμανιού του Πειραιά αναγκάστηκαν να προχωρήσουν σε συνθηκολόγηση άνευ όρων το 404 π.Χ (Prosser, 2009).

3.2 Οι αντιμαχόμενες πλευρές

Το 408 π.Χ ο Λύσανδρος πήρε τα ηνία του σπαρτιατικού στόλου. Μετά από τις ήττες στην Κύζικο, την Χαλκηδόνα και το Βυζάντιο που οδήγησαν τον σπαρτιατικό στόλο στην καταστροφή και στην απώλεια ελέγχου της Ελλησπόντου, ο Λύσανδρος προσπάθησε να ενοποιήσει τη βάση ισχύος της Σπάρτης στη Μικρά Ασία και να αναδιοργανώσει τον σπαρτιατικό στόλο με νέους εξοπλισμούς. Έθεσε ως νέα έδρα του το 407 π.Χ την Έφεσο, δημιούργησε φιλικούς προς τη Σπάρτη κύκλους με διάφορους λαούς και επιχείρησε να συνδέσει πολλούς επιφανείς συμπατριώτες του, σε άλλες μικρασιατικές πόλεις, παρέχοντάς τους υποστήριξη και τάζοντας τους υπεύθυνες θέσεις εφόσον πρώτα ηττηθεί η Αθήνα. Με αυτό το σύστημα κοινωνικών διασυνδέσεων ο Λύσανδρος προσπάθησε να πετύχει τον απόλυτο συντονισμό και την επίτευξη της πολεμικής ετοιμότητας υπό τις διαταγές του. Για επιπλέον υποστήριξη στον αγώνα κατά της Αθήνας ο Λύσανδρος επισκέφτηκε τον Πέρση πρίγκιπα Κύρο, ο οποίος διέμενε στις Σάρδεις ως σατράπης της Λυδίας, της μεγάλης Φρυγίας και της Καππαδοκίας καθώς επίσης και ως αρχηγός των περσικών στρατευμάτων στη Μικρά Ασία. Με μεγάλη επιδεξιότητα κατάφερε να εξασφαλίσει με αυτόν τον τρόπο την απαραίτητη χρηματική υποστήριξη έτσι ώστε να μπορεί να εδραιώσει τη φήμη του μέσα στα στρατεύματα, να αναπτερώσει το ηθικό των στρατιωτών του αλλά και να σπείρει τον φόβο και την αμφιβολία στους Αθηναίους και τους συμμάχους τους. Ωστόσο, παρόλο που ο Λύσανδρος με αυτές τις κινήσεις έχει βελτιώσει σημαντικά τη στρατηγική του θέση, απέφευγε την άμεση ναυτική εμπλοκή με τον Αθηναϊκό στόλο (Αθανασόπουλος, 2015-16).

Ο Αλκιβιάδης, από την άλλη πλευρά, λαμβάνοντας τη στρατηγική πρωτοβουλία να διαιρέσει το στόλο του σε τμήματα προσπάθησε να διώξει ή να περιορίσει τη δράση των συμμάχων της Σπάρτης στην περιοχή της Ελλησπόντου. Στη συνέχεια ο Αλκιβιάδης όρισε ως υπεύθυνο για τα εναπομείναντα πλοία τον Αντίοχο με την εντολή να αποφύγει τη σύγκρουση με τον σπαρτιατικό στόλο. Ο Αντίοχος, σε αντίθεση με την εντολή του Αλκιβιάδη, ενεπλάκη σε σύγκρουση με τον Λύσανδρο με αποτέλεσμα να ηττηθεί και να χάσει 15 πλοία. Ο Λύσανδρος είχε καταφέρει να πετύχει μια απροσδόκητη νίκη απέναντι στους Αθηναίους η σημασία της οποίας όμως δεν ήταν καθοριστική για την έκβαση του πολέμου. Σίγουρα, ωστόσο, η ήττα αυτή επιβάρυνε τη θέση των Αθηναίων για τη διεκδίκηση της κυριαρχίας στην Ελλάδα. Το γεγονός αυτό έδωσε προβάδισμα στους αντιπάλους του Αλκιβιάδη, οι οποίοι απέδωσαν την ήττα αυτή στην ανικανότητα του και έτσι στέρησαν από την Αθήνα έναν από τους καλύτερους στρατηγούς της.

Κύριο μέλημα του Λυσάνδρου ήταν να ανακόψει τον εφοδιασμό της Αθήνας από τις συμμαχικές πόλεις της μέσω της Ελλησπόντου. Για τον λόγο αυτό προσπάθησε να καταλάβει το έλεγχο πόλεων του ανατολικού Αιγαίου όπου και υποδούλωνε τους κατοίκους. Επίσης για να σταματήσει την τροφοδοσία της Αθήνας με σιτάρι από τον Εύξεινο Πόντο κατευθύνθηκε προς την Λάμψακο με σκοπό την πολιορκία της και την ικανότητα ελέγχου των στενών της Ελλησπόντου. Για τις ανάγκες αυτής της πολιορκίας πέρασε από την Άβυδο, όπου ο σπαρτιάτης στρατηγός Θώρακας είχε συγκεντρώσει σημαντικό αριθμό στρατευμάτων. Ταυτόχρονα οι

Αθηναίοι διαισθανόμενοι πως δίχως συμμάχους πλησίαζε η ήττα τους επιχείρησαν να αναδιοργανώσουν τον στόλο τους εξοπλίζοντας τον με περίπου 180 πλοία και έσπευσαν να υποστηρίξουν τους συμμάχους τους που βρίσκονταν υπό απειλή. Φτάνοντας ο Αθηναϊκός στόλος στα στενά της Ελλησπόντου και ενώ πληροφορείται για την κατάληψη της Λαμψάκου από τους Σπαρτιάτες αποφασίζουν την στρατοπέδευση τους στους Αιγός ποταμούς, απέναντι από την Λάμψακο. Πλέον οι δύο στόλοι είχαν παραταχθεί ο ένας απέναντι από τον άλλο και περίμεναν και οι δύο πλευρές τις κινήσεις των αντιπάλων τους.

Με βάση τον τρόπο που εξελίχθηκε ο πόλεμος είναι φανερό πως οι Αθηναίοι δεν μπορούσαν να επιτεθούν οποιαδήποτε στιγμή ήθελαν στον σπαρτιατικό στόλο. Άλλωστε αν ήταν δυνατό θα το είχαν πράξει. Ο Λύσανδρος είχε προετοιμαστεί κατάλληλα πράγμα που του επέτρεψε να μην βιαστεί. Είχε στην κατοχή του μια οργανωμένη πόλη με πολλά εφόδια και έναν καλά προετοιμασμένο στρατό να αναμένει οποιαδήποτε εχθρική κίνηση προς τα παράλια του για να την αναχαιτίσει. Τα πλοία του ήταν παραταγμένα σε ασφαλή σχηματισμό στο λιμάνι, έτσι ώστε να μην μπορεί να εφαρμοστεί καμία ενέργεια εις βάρος τους από τον εχθρικό στόλο χωρίς να διατρέχει κίνδυνο να χωριστεί στα δύο και να καταστραφεί μεγάλο μέρος του. Την ίδια στιγμή, ο Αθηναϊκός στόλος φαίνεται να είναι αναγκασμένος να παραμένει στη θέση του μη μπορώντας να δράσει με ελευθερία. Δεν θα μπορούσαν σε καμία περίπτωση να εγκαταλείψουν την περιοχή και να την παραδώσουν στους Σπαρτιάτες. Το κομμάτι του εφοδιασμού ήταν ακόμα ένα θέμα που δυσκόλευε πολύ τους Αθηναίους, οι οποίοι έπρεπε να κινηθούν προς την Σηστό σε απόσταση περίπου 15 σταδίων όπως αναφέρει ο Ξενοφώντας και ταυτόχρονα έπρεπε να παρατηρούν τις κινήσεις των Σπαρτιατών (Ζάχος, 2003, pp. 171-180).

3.3 Το παραπλανητικό σχέδιο του Λύσανδρου

Ο Λύσανδρος εκτιμώντας την κατάσταση θέλησε να αποφύγει την εμπλοκή του στόλου του με τον αθηναϊκό στόλο καθώς θα ήταν ένα μεγάλο ρίσκο, παρόλο που βάσει των καταστάσεων η ανωτερότητα του αθηναϊκού στόλου πλέον ήταν αμφίβολη. Έτσι οι Σπαρτιάτες περίμεναν πως πρώτα πρέπει να καταστραφεί ή να ακινητοποιηθεί ο αντίπαλος στόλος. Όσο περισσότερο περίμεναν τόσο αυξάνονταν οι πιθανότητες να υποστούν φθορές τα αθηναϊκά πλοία, ενώ ταυτόχρονα αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει τους Αθηναίους να ξεκινήσουν επιθετικές δράσεις έχοντας στρατηγικό μειονέκτημα. Για να το πετύχει αυτό προσπάθησε να εκμεταλλευτεί τις στρατηγικές του ικανότητες και την οξυδέρκεια του με σκοπό να παραπλανήσει τους Αθηναίους.

Το σχέδιο που έδωσε εντολή να ακολουθήσει ο σπαρτιατικός στρατός βασιζόταν στη σύγχυση των Αθηναίων και στις κινήσεις που θα κατέφευγαν. Με άλλα λόγια ο Λύσανδρος προσπάθησε να «διαβάσει» τον τρόπο με τον οποίο θα αντιδράσουν οι αντίπαλοι του απέναντι στις εντολές του. Σύμφωνα λοιπόν με τον Ξενοφώντα, ο Λύσανδρος διέταξε τους κυβερνήτες των πλοίων του καθώς και τους στρατιώτες του να παρατάσσονται με τέτοιο τρόπο ώστε να φαίνεται πως ετοιμάζονται για μάχη. Έτσι, για τέσσερις μέρες οι Αθηναίοι βλέποντας την επιθυμία των

εχθρών τους για πόλεμο παρατάσσονταν και αυτοί αντίστοιχα στην απέναντι όχθη όντας έτοιμοι να εμπλακούν σε περίπτωση επίθεσης. Το γεγονός αυτό θα ήταν προς το συμφέρον των Αθηναίων που όπως προαναφέρθηκε επεδίωκαν την όσο γίνεται συντομότερη μάχη καθώς ο χρόνος δεν ήταν με το μέρος τους. Οι Σπαρτιάτες όμως παρόλη την προετοιμασία τους δεν προχωρούσαν σε πολεμική σύγκρουση. Ο Αθηναίος στρατηγός Αλκιβιάδης τότε συμβούλεψε τους υπόλοιπους στρατηγούς να εγκατασταθούν στη Σηστό όπου θα ήταν ευκολότερος ο ανεφοδιασμός τους. Ωστόσο, η άποψη του δεν θεωρήθηκε αποδεκτή καθώς έτσι θα ήταν αδύνατο να ελέγχουν τις κινήσεις των αντιπάλων τους. Την Πέμπτη μέρα όμως οι Σπαρτιάτες λάβανε ξανά θέσεις μάχης με αποτέλεσμα να κάνουν το ίδιο και οι Αθηναίοι με τα πλοία τους. Ούτε αυτή τη φορά δεν προχώρησαν σε μάχη οι Σπαρτιάτες. Αντ' αυτού έστειλαν κατασκοπευτικά πλοία τα οποία μόλις αντιλαμβάνονταν πως οι Αθηναίοι κατέβασαν τα πανιά τους και έχασαν την ετοιμότητα μάχης τους θα ενημέρωναν τους υπόλοιπους Σπαρτιάτες. Έτσι και έγινε. Μόλις οι Αθηναίοι διασκορπίστηκαν και έστρεψαν την προσοχή τους αλλού, τα πλοία των Σπαρτιατών σήκωσαν τις ασπίδες τους για να ειδοποιήσουν τους υπόλοιπους. Αμέσως ο Λύσανδρος έδωσε εντολή να αποπλεύσουν τα πλοία του και να πέσουν με όσο γίνεται μεγαλύτερη ταχύτητα πάνω στα εχθρικά πλοία. Όταν οι Αθηναίοι αντιλήφθηκαν τι συνέβαινε ήταν πλέον πολύ αργά γιατί δεν υπήρχε χρόνος έγκαιρης αντίδρασης (Ζάχος, 2003, pp. 178-191).

3.4 Τα συμπεράσματα από τους Αιγός Ποταμούς

Η τακτική αυτή κατάφερε να επιφέρει στην Σπάρτη μια μεγάλη νίκη αφού κατόρθωσαν να καταλάβουν ή να καταστρέψουν όλα τα πλοία των Αθηναίων εκτός από 8 πλοία που ξέφυγαν και στο ένα εκ των οποίων επέβαινε ο Κόνωνας, ο Αθηναίος στρατηγός. Οι υπόλοιποι στρατιώτες που επιβίωσαν είτε ξέφυγαν σε συμμαχικές πόλεις της Αθήνας είτε συνελήφθησαν από τους Σπαρτιάτες και παραδόθηκαν σε συμμαχικές πόλεις της Σπάρτης. Στις πόλεις αυτές δόθηκε η ελευθερία να επιλέξουν τις τιμωρίες των αιχμαλώτων, όπου και εκτελέστηκαν λόγω ενός ψηφίσματος στην Αθήνα που έδινε εντολή κοπής του δεξιού χεριού σε όσους παρατάσσονταν με το μέρος της Σπάρτης.

Η νίκη αυτή των Σπαρτιατών στους Αιγός ποταμούς αποδείχτηκε καθοριστική για το αποτέλεσμα του πελοποννησιακού πολέμου. Λίγους μήνες αργότερα η Αθήνα αναγκάζεται να παραδοθεί έχοντας χάσει το στόλο της και μη μπορώντας να εξασφαλίσει τον ανεφοδιασμό της από στεριά και από θάλασσα, καθώς την πολιορκεί από παντού η Σπάρτη. Την παράδοση αυτή ακολουθεί μια συνθηκολόγηση με τη Σπάρτη η οποία την αναγκάζει να παραδώσει την πλειονότητα των αθηναϊκών πλοίων που απέμειναν (εκτός από 12), να καταστρέψει τα μακρινά τείχη του Πειραιά, να δεχτεί πίσω τους πολιτικούς της εξόριστους και να παρατάσσεται με το μέρος της Σπάρτης οπότε είναι απαραίτητο. Με αυτούς τους όρους η Σπάρτη εξασφαλίζει την «υποταγή» των Αθηναίων δίνοντας τους εν μέρει ελευθερία δράσης αλλά όντας σίγουρη πως δεν θα είναι σε θέση να επιδείξει αντίσταση στο μέλλον.

Στο σημείο αυτό γίνεται έκδηλο πως οι όροι που έθεσαν οι Σπαρτιάτες δεν είναι άκρως αυστηροί προς τους Αθηναίους, οι οποίοι σε άλλη περίπτωση θα γνώριζαν επιθετικές αντιδράσεις από τις υπόλοιπες ελληνικές πόλεις που φαίνονταν οργισμένες απέναντι της. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο σεβασμό που έδειξε η Σπάρτη προς τα έργα και τη βοήθεια που είχε προσφέρει η Αθήνα σε παλαιότερο χρόνο στον πόλεμο απέναντι στους Πέρσες.

Με αυτόν τον τρόπο δόθηκε ένα τέλος στον πελοποννησιακό πόλεμο που διήρκεσε σχεδόν 30 χρόνια και ταλάνισε πολλούς λαούς σκορπίζοντας τον τρόμο και τον πόνο σε όλα τα στρατόπεδα ασχέτως νικητών και ηττημένων. Στη διάρκεια του πολέμου αυτού δόθηκαν σκληρές μάχες ανάμεσα σε ικανούς και έμπειρους στρατηγούς. Ωστόσο, φάνηκε πως η παραπλάνηση ήταν το στοιχείο που οδήγησε τον πόλεμο αυτό στο να πάρει την τελική του μορφή δίνοντας οριστικό τέλος στην αθηναϊκή ηγεμονία εντός του ελλαδικού χώρου και εισάγοντας ένα νέο κεφάλαιο στην ιστορία, αυτό της σπαρτιατικής κυριαρχίας. Είναι λοιπόν πολύ σημαντικό να γίνει κατανοητή η σημασία της παραπλανητικής τεχνικής, μιας τεχνικής που αποτέλεσε την ειδοποιό διαφορά των δύο μεγαλύτερων δυνάμεων του ελληνικού χώρου και η οποία παρέχει τη δυνατότητα επίτευξης καίριων επιτυχιών στο στρατιωτικό πεδίο. Αρκεί βέβαια να χρησιμοποιηθεί συνετά και έπειτα από πολλή σκέψη και σχεδιασμό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4. Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ «BARBAROSSA»

4.1 Το ιστορικό πλαίσιο

Ανάμεσα στα ποικίλα ιστορικά αξιομνημόνευτα παραδείγματα παραπλανητικών μεθόδων που έχουν χρησιμοποιηθεί, εξέχουσα θέση κατέχει η επιχείρηση «Μπαρμπαρόσα» (Barbarossa). Πρόκειται για την επιχείρηση, στα πλαίσια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου (Β΄ΠΠ), μεταξύ της ναζιστικής Γερμανίας και της Ένωσης Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (ΕΣΣΔ). Από την πλευρά της Γερμανίας ηγούταν ο Αδόλφος Χίτλερ (Adolf Hitler) και από την πλευρά της Σοβιετικής Ένωσης ο Ιωσήφ Στάλιν (Joseph Stalin). Αν και στις αρχές του Β΄ΠΠ οι δύο ηγέτες ξεκίνησαν να συνεργάζονται και ήταν σύμμαχοι, εν τέλει, αποδείχθηκε ότι ο Χίτλερ αποσκοπούσε στην επέκταση των συνόρων της τότε Γερμανίας προς ανατολάς.

Την 22 Ιουνίου 1941 ξεκίνησε η επίθεση του Χίτλερ στην Σοβιετική Ένωση με την κωδική ονομασία «Μπαρμπαρόσα». Παρά τις άρτιες και αξιόπιστες υπηρεσίες πληροφοριών που διέθετε ο Στάλιν, οι οποίες τον είχαν ενημερώσει σχετικά με τις βλέψεις του Χίτλερ, εκείνος έμενε παγιδευμένος στις πεποιθήσεις και αντιλήψεις του περί θεωριών συνομωσιών και ότι ο Χίτλερ ουδέποτε θα επιχειρούσε εναντίον της Σοβιετικής Ένωσης αιφνιδιαστικά.

4.2 Ο Στάλιν και οι πεποιθήσεις του

Ο Στάλιν παρά το ότι είχε στη διάθεση του το καλύτερο δίκτυο πληροφοριών (ρωσικές μυστικές υπηρεσίες), ο τρόπος συμπεριφοράς του απέναντι στους αξιωματούχους των υπηρεσιών αυτών δεν ήταν ο ενδεδειγμένος. Η επιβολή αυστηρών ποινών στους επικεφαλής αυτών, αλλά και η εκτέλεση ακόμη ορισμένων εξ' αυτών, καταστρατηγούσε την εύρυθμη λειτουργία του κύκλου της πληροφόρησης. Η επιθυμία του να λαμβάνει όχι την σωστή αλλά την αρεστή πληροφόρηση ήταν η αχίλλειος πτέρνα και μία από τις σημαντικότερες παθογένειες της τότε Σοβιετικής Ένωσης (Λιαρόπουλος, 2004, pp. 1-2).

Επιπλέον, ο Στάλιν θεωρούσε ότι το ήδη ανοιχτό μέτωπο του Χίτλερ στα βόρεια της Ευρώπης με την Μεγάλη Βρετανία ήταν ικανό να απασχολήσει πλήρως τον Χίτλερ και να μην έχει τον απαραίτητο χρόνο για την σχεδίαση άλλων επιχειρήσεων. Πέραν τούτου, ανέμενε να λάβει τουλάχιστον ένα είδος τελεσίγραφου σε περίπτωση που ο Χίτλερ σχεδίαζε επίθεση εναντίον του, το οποίο δεν έγινε ποτέ.

Δεν ήταν λίγοι οι ξένοι ηγέτες που σε συνδυασμό με τις σοβιετικές υπηρεσίες πληροφοριών φρόντισαν να προειδοποιήσουν τον Στάλιν για τα σχέδια του Χίτλερ. Πιο συγκεκριμένα, ο Ουίνστον Τσόρτσιλ (Churchill), τότε πρωθυπουργός της Μεγάλης Βρετανίας, συμβούλευε τον Στάλιν για τις προθέσεις του Χίτλερ τουλάχιστον δύο φορές δια μέσου χειρόγραφων μηνυμάτων. Ωστόσο, ο ηγέτης της Σοβιετικής Ένωσης εκλάμβανε τα συγκεκριμένα μηνύματα ως προσπάθεια αποπροσανατολισμού και εκτροπής του πολεμικού μετώπου μεταξύ ναζιστικής Γερμανίας – ΕΣΣΔ (Λιαρόπουλος, 2004, pp. 3-4).

Στο κενό έπεσαν και οι προσπάθειες κατασκόπων και αξιωματούχων πληροφοριών οι οποίοι συγκέντρωσαν από αξιόπιστες πηγές όλα εκείνα τα απαραίτητα στοιχεία που αποδείκνυαν την επικείμενη γερμανική επίθεση. Ο Στάλιν είχε δημιουργήσει ένα απολυταρχικό καθεστώς που απαγόρευε την έκφραση οτιδήποτε μη αρεστού προς το πρόσωπό του. Οι εκκαθαριστικές επιχειρήσεις στο εσωτερικό της χώρας που έλαβαν χώρα το 1937[9], δημιούργησαν το απόλυτο καθεστώς τρομοκρατίας. Αποτέλεσμα αυτού ήταν ο Στάλιν να καταστεί δέσμιος ενός καθεστώτος όπου ο ίδιος δημιούργησε λόγω της εμμονής του στις θεωρίες συνομωσίας.

Ο εφησυχασμός του Στάλιν ότι δεν κινδυνεύει άμεσα από τον Χίτλερ στηριζόταν σε μεγάλο βαθμό και στο σύμφωνο Ρίμπεντροπ-Μολότοφ (Ribbentrop-Molotov). Το συγκεκριμένο σύμφωνο υπογράφηκε μεταξύ Γερμανίας και Σοβιετικής Ένωσης στις 23 Αυγούστου 1939. Προέβλεπε ένα είδος ανακωχής (ειδικότερα μη επίθεσης) ώστε οι ναζιστικές γερμανικές δυνάμεις να καταλάβουν χωρίς ιδιαίτερη αντίσταση την Πολωνία και οι Ρώσοι, ταυτόχρονα, κέρδισαν τον απαραίτητο χρόνο ώστε να προετοιμαστεί κατάλληλα ο Κόκκινος Στρατός. Όμως, ο Στάλιν δεν αξιολόγησε σωστά τις συνθήκες του συμφώνου με αποτέλεσμα να μην προετοιμάσει το στρατό του για ενδεχόμενη επίθεση από τον Χίτλερ. Δηλαδή, από τη μία εξασφάλισε παράταση αλλά από την άλλη δεν την αξιοποίησε ως έπρεπε (Sutton, 2018, pp. 11-13).

4.3 Η στρατηγική του Χίτλερ

Ο Χίτλερ, από τη δική του πλευρά, εποφθαλμιούσε τα ζωτικά και πλουτοπαραγωγικά εδάφη της Σοβιετικής Ένωσης. Επιπρόσθετα, οι ακραίες πεποιθήσεις του Χίτλερ περί Μπολσεβίκων και άριας φυλής προφανώς και τον ωθούσαν προς την εξόντωση της Σοβιετικής Ένωσης ιδίως όσο το δυνατόν συντομότερα προκειμένου να μην γιγαντωθεί στα ανατολικά της Ευρώπης και μετά είναι αδύνατη η συρρίκνωσή της.

Η ναζιστική Γερμανία διέθετε στις τάξεις της ξεχωριστή υπηρεσία παραπληροφόρησης η οποία υπαγόταν στο Γενικό Επιτελείο Στρατού. Ο υπουργός προπαγάνδας Γκέμπελς (Josef Goebbels) της Γερμανίας διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην επιτυχία της επιχείρησης «Μπαρμπαρόσα».

[9] Περιλάμβανε εκτελέσεις αντιφρονούντων αλλά υπήρχαν και περιπτώσεις αρκετών υψηλόβαθμων στελεχών των υπηρεσιών πληροφοριών

Το μέτωπο στο βόρειο τμήμα της Ευρώπης με τη Μεγάλη Βρετανία δημιουργούσε τις τέλειες προϋποθέσεις επιτυχίας του παραπλανητικού σχεδίου του Χίτλερ. Η μεταφορά μεγάλου αριθμού δυνάμεων προς το ανατολικό κομμάτι της Ευρώπης (στα σύνορα ουσιαστικά με τη Σοβιετική Ένωση) δικαιολογήθηκε από τον Χίτλερ ώστε να προφυλάξει δήθεν τις δυνάμεις του από τη βρετανική αεροπορία. Έτσι, κατάφερε μία διπλή παραπλάνηση δίνοντας την εντύπωση στους Βρετανούς ότι δεν θα συνεχιστεί η επιχείρηση «Θαλάσσιος Λέοντας»[10] και ότι πλέον έχει στρέψει την προσοχή του στα ανατολικά της Ευρώπης (Murphy, 2005, pp. 173-184).

Το παραπλανητικό σχέδιο που οργάνωνε ο Χίτλερ με το επιτελείο του έγινε ακόμη πιο έντονο τους τελευταίους μήνες πριν από την επίθεση του Ιουνίου. Μεγάλο μέρος της επιτυχίας του σχεδίου βασίστηκε στην εξαπάτηση που άσκησαν τα γερμανικά προπαγανδιστικά μέσα ακόμη και στο εσωτερικό της Γερμανίας.[11] Η διασφάλιση ζωτικών και απόρρητων πληροφοριών αποτελεί ζήτημα μείζονος σημασίας σε κάθε επιχείρηση διότι η διαρροή πληροφοριών θέτει σοβαρούς κινδύνους. Η μετακίνηση τμημάτων (επαναφορά ουσιαστικά) στα δυτικά τον Μάιο του 1941 αλλά και η αύξηση πτήσεων επιθετικών αεροσκαφών έγινε για επικοινωνιακούς λόγους ώστε να φαίνεται ότι ο μοναδικός στόχος των Ναζί ήταν η Μεγάλη Βρετανία. Εν τέλει, η αιφνιδιαστική επίθεση έλαβε χώρα την 22 Ιουνίου 1941 προς έκπληξη του Στάλιν, αλλά όχι των υπηρεσιών του (Murphy, 2005, pp. 232-240).

4.4 Συμπεράσματα επιχείρησης «Μπαρμπαρόσα»

Η επιχείρηση δεν είχε αίσιο τέλος για τη Γερμανία. Τα αχανή εδάφη στο εσωτερικό της Σοβιετικής Ένωσης σε συνδυασμό με τον «βαρύ» χειμώνα που ακολούθησε δεν επέτρεψαν στον Χίτλερ να υλοποιήσει τις επιθυμίες του. Οι Γερμανοί αποδείχθηκε ότι δεν ήταν κατάλληλα προετοιμασμένοι για μία τόσο μεγάλη επιχείρηση και εκτός αυτού, δεν γνώριζαν καλά το χάρτη της Ρωσίας και το βάθος όπου εκείνη εκτείνεται.

Εξετάζοντας, ωστόσο, την επιχείρηση «Μπαρμπαρόσα» από πλευράς παραπλανητικής σχεδίασης δικαίως κατέχει μία από τις πρώτες θέσεις ανάμεσα στις πολεμικές συγκρούσεις διαχρονικά. Παρά τις βαρβαρότητες του Χίτλερ και τις ακραίες αντιλήψεις του, οφείλουμε να αναγνωρίσουμε τον αριστοτεχνικό τρόπο διαχείρισης του μυαλού του αντιπάλου του (Στάλιν). Αποδεικνύεται ότι γνώριζε σε ύψιστο βαθμό πως να χειραγωγήσει το μυαλό του Στάλιν καθώς και ότι αν έλεγχε το μυαλό του η Σοβιετική Ένωση ήταν καταδικασμένη. Η εγωκεντρική και απολυταρχική άσκηση διοίκησης του Στάλιν δημιούργησε τις ιδανικές συνθήκες ώστε να γίνει υποχείριο του Χίτλερ (Λιαρόπουλος, 2004, p. 6).

Παρά το γεγονός ότι οι ρωσικές υπηρεσίες πληροφοριών, ακόμη και μετά τις εκκαθαριστικές επιχειρήσεις του Στάλιν, παρείχαν την ορθή πληροφόρηση ώστε να αποφευχθεί ο οποιοσδήποτε

[10] Αυτή την κωδική ονομασία έφερε η επιχείρηση των Γερμανών εναντίον των Βρετανών
[11] Εδώ ουσιαστικά φαίνεται και ο καίριος ρόλος τόσο του Γκέμπελς όσο και των υπηρεσιών παραπλάνησης

αιφνιδιασμός από εχθρικές δυνάμεις, εκείνος παρέμεινε εγκλωβισμένος στις θεωρίες συνομωσίας. Από την άλλη, παρατηρούμε ότι ο Χίτλερ, ουσιαστικά, δεν στηρίχτηκε σε ένα απλό σχέδιο αιφνιδιασμού. Ο σωστός ηγέτης οφείλει να διακρίνει τις διαφορές ενός παραπλανητικού σχεδίου και ενός αιφνιδιαστικού σχεδίου. Στην επιχείρηση «Μπαρμπαρόσα» η προετοιμασία διήρκησε πάνω από ένα χρόνο, μεταφέρθηκε τεράστιος όγκος δυνάμεων στα σύνορα με τον εχθρό και όμως παρόλα ταύτα, κατάφερε να πείσει τον αντίπαλό του ότι δεν είναι για να χτυπήσει εκείνον αλλά για άλλους λόγους. Εν κατακλείδι, κατάφερε (ο Χίτλερ) να εξαπατήσει και να αιφνιδιάσει τον Στάλιν διότι γνώριζε στο μέγιστο βαθμό τις αδυναμίες του εχθρού του (Κωνσταντόπουλος Α΄Μέρος, 2015, pp. 87-91).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5. Η ΑΠΟΒΑΣΗ ΣΤΗ ΝΟΡΜΑΝΔΙΑ (D-DAY)

5.1 Ιστορικό πλαίσιο

Η απόβαση στη Νορμανδία έλαβε χώρα την 6η Ιουνίου 1944 και έμεινε γνωστή ως D-Day. Η απόβαση έγινε στα πλαίσια του Β΄ ΠΠ και οι αντιμαχόμενες δυνάμεις ήταν από τη μία η Ναζιστική Γερμανία και από την άλλη οι συμμαχικές (κυρίως ΗΠΑ, Μ.Βρετανία, Γαλλία, Καναδάς). Πρόκειται για μία από τις γνωστότερες επιχειρήσεις που έχουν ποτέ πραγματοποιηθεί και ο λόγος είναι ο τρόπος με τον οποίο οι Σύμμαχοι κατάφεραν να εξαπατήσουν τους Γερμανούς. Σκοπός των Συμμάχων ήταν να παραπλανήσουν τους Γερμανούς αναφορικά με το μέρος, την ημέρα και την ώρα που θα επιχειρήσουν (Rankin, 2008, pp. 393-395).

Η επιχείρηση έφερε την κωδική ονομασία «Overlord». Τα ηγετικά πρόσωπα ήταν από τις συμμαχικές δυνάμεις ο Ντουάιτ Αϊζενχάουερ (Eisenhower) και ο Μπέρναρντ Μοντγκόμερυ (Montgomery) ενώ, για την γερμανική πλευρά, ο Γκέρντ φον Ρούντστεντ (Gerd von Rundstedt) και ο Έρβιν Ρόμελ (Erwin Rommel).[12] Οι γερμανικές υπηρεσίες πληροφοριών δεν μπόρεσαν να ερμηνεύσουν ορθά τις πληροφορίες που είχαν με αποτέλεσμα να προσδιορίζεται ως σημείο απόβασης για την επιχείρηση το Pas De Calais αντί των νορμανδικών ακτών και ο μήνας Ιούλιος αντί του Ιουνίου που ήταν πραγματικά (Rankin, 2008, pp. 396-402).

5.2 Οι παραπλανητικές ενέργειες των Συμμάχων

Από το 1943 ξεκίνησαν ΗΠΑ και Μ.Βρετανία να ενώσουν τις δυνάμεις τους με κοινό άξονα τον κατακερματισμό της ναζιστικής Γερμανίας και του Χίτλερ. Μετά τις επιχειρήσεις στην Αφρική (1940-1943), ο Χίτλερ όφειλε να παρατάξει έναν άριστα οχυρωμένο τακτικό στρατό απέναντι στους Συμμάχους, ώστε να μην βιώσει ξανά ανάλογες στιγμές αποτυχίας. Οι Σύμμαχοι προερχόμενοι από την επιτυχία στη Βόρειο Αφρική έκριναν ότι με ένα καλά οργανωμένο σχέδιο μπορούν να επιτύχουν τον σκοπό τους, που δεν ήταν άλλος από τη δημιουργία ενός σταθερού προγεφυρώματος. Το προγεφύρωμα θα ένωνε ουσιαστικά τη Μ.Βρετανία με την ηπειρωτική Ευρώπη και θα έδινε τη δυνατότητα να αναπτυχθούν πολύ μεγαλύτερες δυνάμεις και να αποκοπούν οι δυνάμεις του Άξονα (Masterman, 2000, p. 142).

---

[12] Υπήρξαν πολλά ακόμη ηγετικά πρόσωπα που συμμετείχαν στις επιχειρήσεις τις Νορμανδίας, ωστόσο οι συγκεκριμένοι 4 διαδραμάτισαν τον πλέον καθοριστικό ρόλο

Το 1943, στην Καζαμπλάνκα, ΗΠΑ και Μ.Βρετανία συμφώνησαν με γνώμονα το κοινό συμφέρον την ίδρυση ενός Μικτού Συμμαχικού Επιτελείου (Chief of Staff to Supreme Allied Commander-COSSAC) και όρισαν στρατηγό-διοικητή τον Frederick Morgan (Barton, 2007, p. 375). Ο Morgan σχεδίασε παραπλανητικές επιχειρήσεις (σχέδιο «Cockade») με σκοπό να αποπροσανατολίσει τις υπηρεσίες πληροφοριών της Γερμανίας και το κατάφερε σε μεγάλο βαθμό.[13] Τον Ιανουάριο του 1944 διαδέχθηκε την COSSAC η SHAEF (Supreme Headquarters Allied Powers Europe) με επικεφαλή τον Eisenhower. Τότε, σχεδιάστηκαν οι επιχειρήσεις «FORTITUDE I» και «FORTITUDE II» όπου η μεν πρώτη προσδιόριζε ως ημερομηνία προσβολής τις αρχές Ιουλίου και η δε δεύτερη βομβαρδιστικές επιθέσεις στο Pas de Calais (Barton, 2007, p. 376). Το τελικό στρατηγικό παραπλανητικό σχέδιο, το οποίο επιμελήθηκε ο Churchill και οργάνωσε ο συνταγματάρχης John Bevan, είχε την κωδική ονομασία «BODYGUARD».[14]

Η παραπλάνηση των συμμαχικών δυνάμεων στηρίχτηκε σε τρεις άξονες. Από τους πράκτορες διέρρευσαν σκοπίμως λανθασμένες πληροφορίες ώστε να εξαπατηθούν τα όργανα συλλογής και επεξεργασίας πληροφοριών των ναζιστικών δυνάμεων. Η M15 (Βρετανική υπηρεσία πληροφόρησης) ενεργοποίησε το περίφημο double-cross system χρησιμοποιώντας διπλούς πράκτορες για την εξαπάτηση της Abwehr (Γερμανική υπηρεσία πληροφόρησης) και κατ' επέκταση όλης της Γερμανίας. Από τις πλέον γνωστές περιπτώσεις διπλών πρακτόρων είναι αυτή του Harry Williamson, με καταγωγή από τη Δανία, ο οποίος έφερε το ψεύτικο όνομα Wulf Schmidt[15] ώστε να παραπλανεί τους Γερμανούς. Από το 1940, η Abwehr τον χρησιμοποιούσε για λογαριασμό της, ή τουλάχιστον έτσι νόμιζε, την ίδια στιγμή που εκείνος δούλευε για τους Συμμάχους (Masterman, 2000, p. 143).

Αρχικά, οι γερμανικές υπηρεσίες ταυτοποίησαν διαφορετική ημερομηνία από την πραγματική (6 Ιουνίου 1944). Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι υπήρξε έντονη παραφιλολογία πριν την οριστική επίθεση για διάφορες πιθανές ημερομηνίες. Οι παρατεταμένες αναβολές για την καταλυτική ημερομηνία οδήγησαν στον αιφνιδιασμό του Χίτλερ ο οποίος αν και περίμενε επίθεση από τις αρχές του 1944 δεν γνώριζε τον ακριβή χρόνο. Δεύτερον, διέρρευσαν πλαστά σχέδια επιχειρήσεων προς τις γερμανικές αρχές τα οποία υποδείκνυαν ότι η επίθεση θα λάβει χώρα στα ανατολικά της περιοχής (ενώ τα πραγματικά σχέδια ήταν για τα δυτικά). Τρίτον, δεν γνώριζαν πόσα θα είναι τα σημεία που θα επιτεθούν οι συμμαχικές δυνάμεις καθώς και που θα βρίσκεται η κύρια προσπάθεια. Οι γερμανικές δυνάμεις προσδιόρισαν ανεπιτυχώς το Pas De Calais ως το επικρατέστερο για την απόβαση (Masterman, 2000, pp. 141-144).

---

[13] Τέτοιες επιχειρήσεις ήταν η «TINDAL», η «WADHAM» και η «STARKEY». Η πρώτη αφορούσε μελλοντικές επιχειρήσεις των Συμμάχων στη Νορβηγία, η δεύτερη έδειχνε όγκο αμερικανικών δυνάμεων να προορίζεται για απόβαση στη Μπρεστ και η τρίτη ανάπτυξη βρετανικών στρατευμάτων στη Βουλώνη, άρα ο στόχος θα ήταν το Pas de Calais

[14] Η επιχείρηση «BODYGUARD» περιλάμβανε τις «FORTITUDE I-II» καθώς και παραπλανητικές επιχειρήσεις στη Μεσόγειο, ενώ η αρχική της ονομασία ήταν «JAEL» (Latimer, 2001)

[15] Η κωδική ονομασία του Williamson ήταν «Tate» για τους Βρετανούς και «Leonhardt» για τους Γερμανούς

5.3 Τα γερμανικά αντίμετρα

Από την άλλη πλευρά, οι ναζιστικές δυνάμεις γνώριζαν ότι για να επιτύχει η επιχείρηση θα πρέπει οι Σύμμαχοι να εξασφαλίσουν τις αποβατικές ακτές. Ο Χίτλερ από τον Μάρτιο του 1942 είχε διατάξει την κατασκευή παράκτιων οχυρωματικών έργων κατά μήκος της βορειοδυτικής ακτογραμμής των ευρωπαϊκών χερσαίων συνόρων τα οποία βρίσκονται απέναντι από τα βρετανικά παράλια. Τα έργα αυτά έφεραν την κωδική ονομασία «Τείχος του Ατλαντικού» και επικεφαλής για το τμήμα της Νορμανδίας είχε οριστεί ο στρατάρχης Ρόμελ. Η νικηφόρα απόκρουση των Καναδών, των Βρετανών και των Πολωνών στην πόλη της Διέππης τον Αύγουστο του 1942 κάθε άλλο παρά καθησύχαζε τους Ναζί καθώς γνώριζαν ότι οι Σύμμαχοι θα επέστρεφαν πολύ πιο οργανωμένοι και ισχυροί (Hughes-Wilson, 1999, p. 19).[16]

Βέβαιο θεωρούνταν ότι οι Σύμμαχοι δεν θα επιχειρήσουν κάποια αποβατική ενέργεια τους πρώτους μήνες του 1944 λόγω του ψύχους. Οι γερμανικές δυνάμεις δεν υστερούσαν σε αριθμούς έναντι των Συμμάχων, αλλά η στρατηγική άμυνας που επιλέχτηκε ήταν αυτή που οδήγησε στην οδυνηρή ήττα. Επιπρόσθετα, υστερούσε σημαντικά στο σύστημα διοίκησης. Οι τρεις κλάδοι (Στρατός, Ναυτικό, Αεροπορία) δεν είχαν ενοποιημένη διοίκηση με αποτέλεσμα ο συντονισμός των ενεργειών να καθίσταται πολύ δύσκολος, ενώ δεν έλειπε και η διάσταση απόψεων μεταξύ του Ρόμελ και του Ρούντστεντ, ως προς τον τρόπο άμυνας (Rankin, 2008, pp. 399-405).

Τα γερμανικά στρατεύματα είχαν ταχθεί, ως επί το πλείστον, πέριξ του Pas de Calais. Έτσι, οι ακτές της Νορμανδίας είχαν ελάχιστες δυνάμεις υπεράσπισης και θα έπρεπε να υποστηριχθούν από τις εφεδρείες ώστε να μην επιτευχθεί η απόβαση.

5.4 Η μεγάλη σύγκρουση

Η Γερμανία διέθετε στο σύνολό της 58 μεραρχίες, υπό τις διαταγές του Ρούντστεντ, αν και οι 33 εξ' αυτών αποτελούσαν την εφεδρεία. Από τις εναπομείνασες 25 οι 13 ήταν Πεζικού, οι 5 Τεθωρακισμένες, οι 2 Αλεξιπτωτιστών και οι 5 των Waffen-SS. Επιπλέον, 2 πυροβολαρχίες 240χιλ και 47 πυροβόλα ταγμένα στα παράκτια. Το ναυτικό τους διέθετε 5 στολίσκους τορπιλακάτων, 1 στολίσκο αντιτορπιλικών, 2 τορπιλοβόλα και 15 μικρά υποβρύχια. Η αεροπορία των Γερμανών μπορούσε να παρέχει υποστήριξη με 200 μαχητικά αεροσκάφη (Rankin, 2008, pp. 411-420)

Αντίθετα, οι Σύμμαχοι διέθεταν συνολικά 40 μεραρχίες εκ των οποίων 27 Πεζικού, 10 Τεθωρακισμένων και 3 αερομεταφερόμενες. Οι χερσαίες επιχειρήσεις θα υποστηρίζονταν από πάνω από 4000 πλοία (722 πολεμικά) και με πάνω από 2000 πολεμικά αεροσκάφη. Από τα παραπάνω νούμερα προκύπτει ότι οι συμμαχικές δυνάμεις υπερτερούσαν σε απόλυτους αριθμούς και ιδίως σε θάλασσα και αέρα. Αυτό βέβαια φαντάζει λογικό καθώς ο επιτιθέμενος

[16] Η γερμανική επιτυχία στη Διέππη οφείλεται αρκετά και στο γεγονός ότι οι συμμαχικές δυνάμεις δεν είχαν μαζί τους τις ΗΠΑ λόγω της επίθεσης που είχαν δεχθεί στο Pearl Harbor από τους Ιάπωνες το 1941

πρέπει να διαθέτει περισσότερες δυνάμεις από τον αμυνόμενο, αλλά ομολογουμένως η διαφορά ήταν χαοτική (Rankin, 2008, pp. 411-420).

Από το βράδυ της 5ης Ιουνίου οι γερμανικές δυνάμεις είχαν ταχθεί με το 84ο Σώμα Στρατού στις νορμανδικές ακτές μέχρι τη Χερσόνησο του Χερβούργου[17] (Εικ.1). Οι Σύμμαχοι επιτίθενται και καταλαμβάνουν τα ξημερώματα της 6ης Ιουνίου τις παραλίες Γιούτα, Όμαχα,[18] Γκόλντ, Τζούνο και Σουόρντ[19] (Εικ.2). Η αποβατική δύναμη (χερσαίες δυνάμεις) ανέρχεται στα 5 Σώματα Στρατού (2 αμερικανικά και 3 βρετανικά). Η επιτυχία της απόβασης οφείλεται και στο γεγονός παραπλανητικών επιδρομών των συμμαχικών αεροσκαφών προς το Pas de Calais ώστε η γερμανική αεροπορία να είναι απασχολημένη, σε μεγάλο βαθμό, με αποτέλεσμα την ευκολότερη κατάληψη των ακτών (Breuer, 2001, pp. 209-210). Μέχρι την 25η Ιουλίου[20], οι Σύμμαχοι είχαν φτάσει μέχρι τη γραμμή Σαιν Λω-Σωμόν-Κάεν (Εικ.3) έχοντας εδραιωθεί στις νορμανδικές ακτές και με τις γερμανικές δυνάμεις σε δύσκολη κατάσταση.

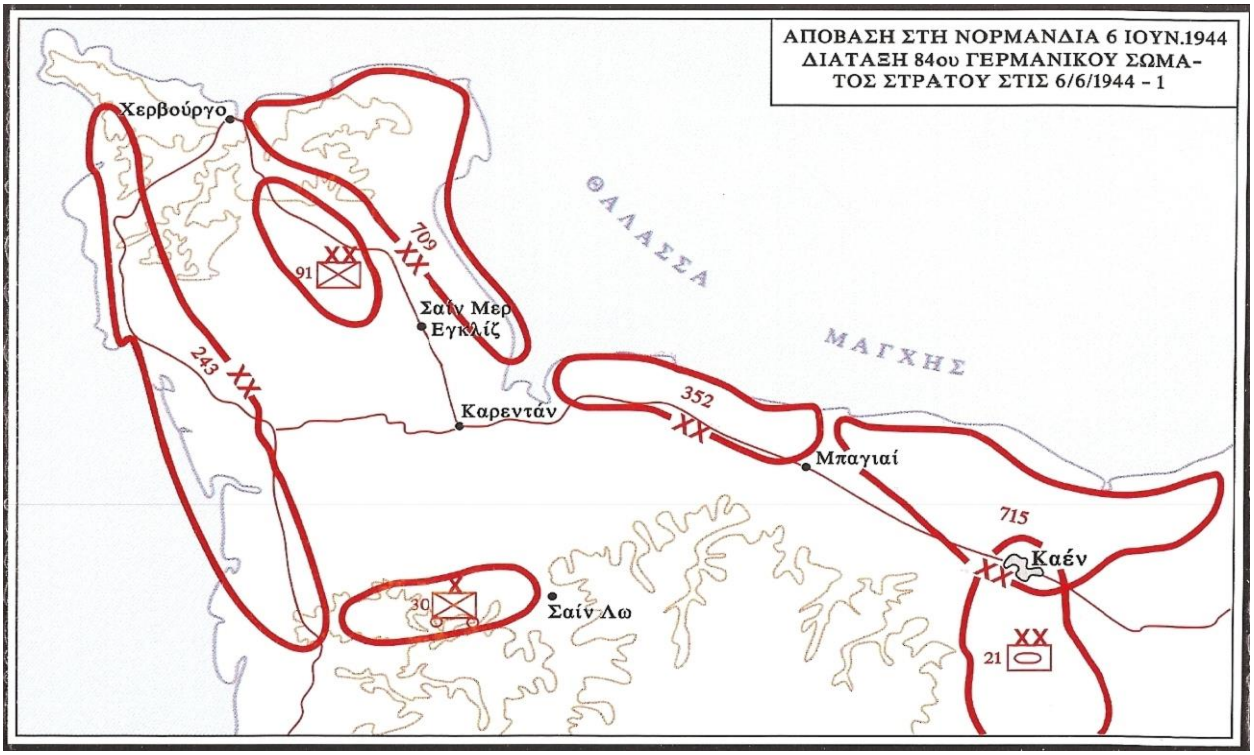

Η διάταξη 84ου Γερμανικού Σώματος Στρατού τη D-DAY (**Εικόνα 1**)
(*ΠΗΓΗ*:https://stratistoria.files.wordpress.com/2014/09/cf83cf84cf81ceb1cf84ceb9cf89cf84ceb9cebaceb7-ceb9cf83cf84cebfcf81ceb9ceb1-ceb1cf83cf80-1999-ceb4ceb9cf83-cf83cf87ceb5ceb4-082-ceb1cf80.jpg)

[17] Απαρτιζόταν από 4 Μεραρχίες πεζικού (243,709,352,715), 1 αερομεταφερόμενη (91), 1 ταχυκίνητη (30) και 1 τεθωρακισμένη (21)
[18] Αμερικανικές δυνάμεις
[19] Βρετανικές δυνάμεις
[20] Ουσιαστικά είναι η καταληκτική ημερομηνία εχθροπραξιών, έως ότου ξεκινήσουν οι διαπραγματεύσεις σε πολιτικό και διπλωματικό επίπεδο

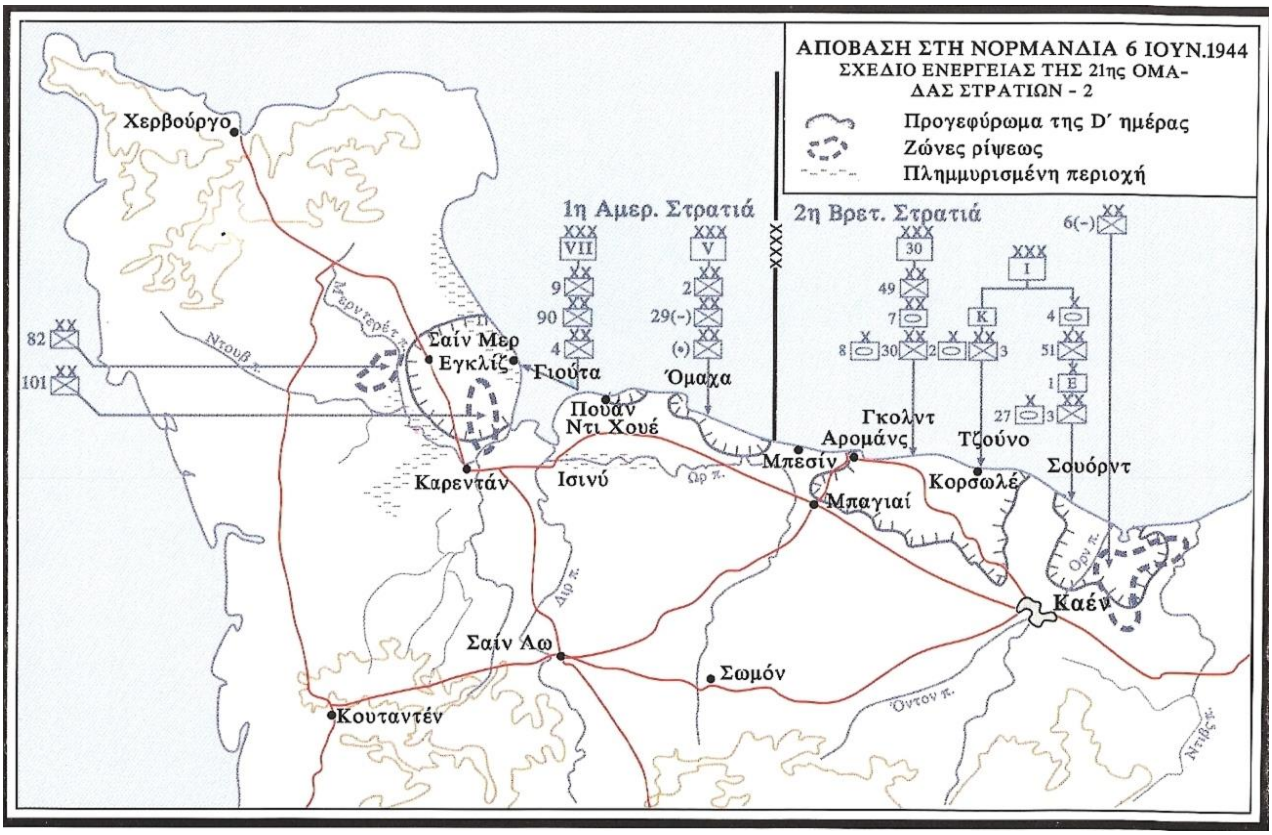

Η διάταξη των συμμαχικών δυνάμεων τη D-DAY (**Εικόνα 2**)
(*ΠΗΓΗ*:https://stratistoria.files.wordpress.com/2014/09/cf83cf84cf81ceb1cf84ceb9cf89cf84ceb9cebaceb7-ceb9cf83cf84cebfcf81ceb9ceb1-ceb1cf83cf80-1999-ceb4ceb9cf83-cf83cf87ceb5ceb4-083-ceb1cf80.jpg)

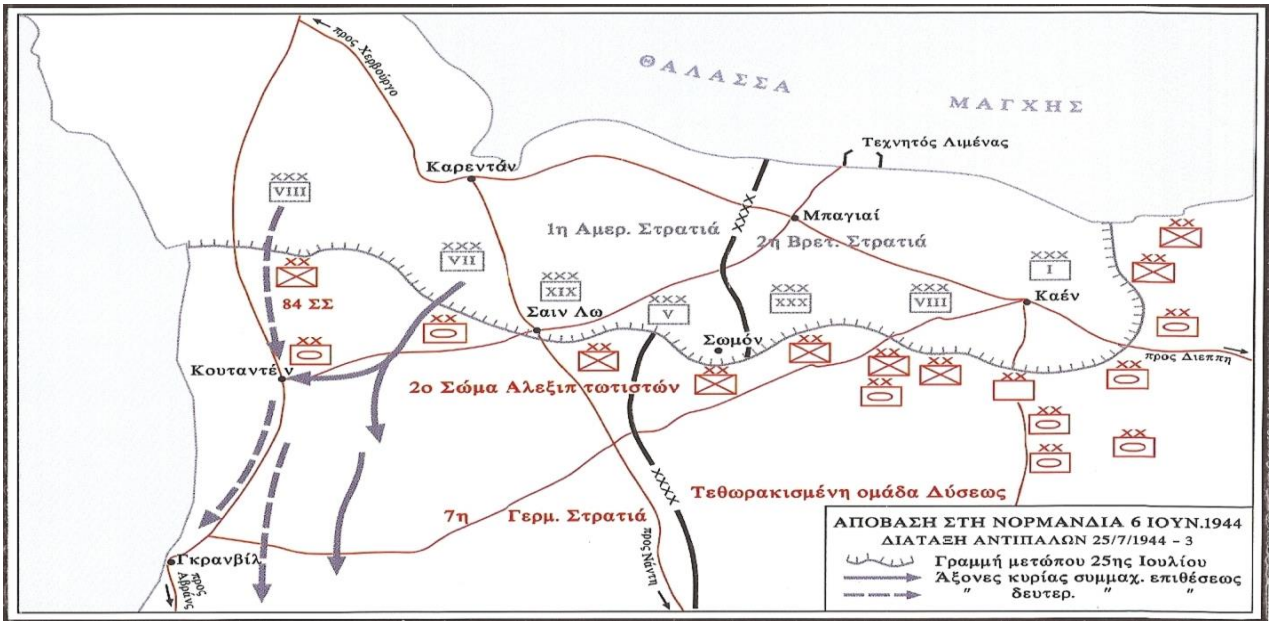

Η διάταξη των γερμανικών και συμμαχικών δυνάμεων 25 Ιουλίου 1944 (**Εικόνα 3**)
(*ΠΗΓΗ*:https://stratistoria.files.wordpress.com/2014/09/cf83cf84cf81ceb1cf84ceb9cf89cf84ceb9cebaceb7-ceb9cf83cf84cebfcf81ceb9ceb1-ceb1cf83cf80-1999-ceb4ceb9cf83-cf83cf87ceb5ceb4-084-ceb1cf80.jpg)

5.4 Συμπεράσματα D-DAY

Η επιχείρηση «OVERLORD» έμεινε στην ιστορία για δύο πολύ σημαντικούς λόγους. Πρωτίστως, για την άψογη συνεργασία και συντονισμό που επέδειξαν οι συμμαχικές δυνάμεις ώστε να επιτευχθεί μία τόσο μεγάλη επιχείρηση σε προσωπικό και μέσα. Αναλογιζόμενοι την ποιότητα του εχθρού, το παραπάνω φαντάζει ακόμη πιο σημαντικό, όταν οι ενέργειες λαμβάνουν χώρα σε άγνωστο έδαφος. Δευτερευόντως, για τις πολυεπίπεδες και πολύπλευρες παραπλανήσεις από πλευράς Συμμάχων. Η χρησιμοποίηση «διπλών» πρακτόρων, οι επιχειρήσεις αντιπερισπασμού σε βόρεια και νότια Ευρώπη, η διαρροή ψευδών εγγράφων συνθέτουν ένα πέπλο εξαπάτησης με απώτερο σκοπό τη κατάληψη των ακτών της Νορμανδίας, τη σταθεροποίηση εκεί και μετέπειτα την προέλαση στο εσωτερικό του ναζιστικού μετώπου.

Δικαίως θεωρείται από τους ερευνητές και τους αρμόδιους σε θέματα παραπλάνησης ως η μεγαλύτερη εξαπάτηση της ιστορίας. Οι Σύμμαχοι επέδειξαν την απαραίτητη σοβαρότητα και προσοχή που χρειαζόταν ώστε να οργανωθεί σωστά μία τόσο μεγάλη διακλαδική επιχείρηση. Η συλλογή πληροφοριών από πράκτορες και η διασπορά λανθασμένων στοιχείων ξεκίνησε τουλάχιστον ένα χρόνο πριν, ενώ οι παραπλανητικές επιδρομές των αεροσκαφών προς το Pas de Calais, ακόμη και την ίδια μέρα και ώρα που διεξάγονταν η επιχείρηση, μαρτυρούν ότι είχε μελετηθεί και η τελευταία λεπτομέρεια ώστε να υπάρχει διάρκεια και όλα τα πλαστά στοιχεία να έχουν συνοχή.

Τέλος, καθοριστικής σημασίας ήταν και η μη εμπλοκή των εφεδρικών δυνάμεων στον αγώνα καθώς και η επιμονή του Χίτλερ στο να μην εγκαταλειφτούν οι αμυντικές τοποθεσίες που κατείχαν οι γερμανικές δυνάμεις (Latimer, 2001, pp. 184-185). Ίσως, αν είχαν εμπλακεί οι εφεδρείες η έκβαση να ήταν διαφορετική ή τουλάχιστον να μην έπεφτε τόσο γρήγορα το μέτωπο. Σε κάθε περίπτωση πάντως, η άρτια οργάνωση και σχεδίαση σε συνδυασμό με την άψογη υλοποίηση των σχεδίων ήταν αυτή που οδήγησε στην παραπλάνηση της ναζιστικής Γερμανίας και τη μετέπειτα καταστροφή της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

6. ΤΟ ΧΑΣΜΑ ΤΩΝ ΒΟΜΒΑΡΔΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΥΡΑΥΛΩΝ

6.1 Η περίοδος 1953-1963

Τον Β΄ ΠΠ ακολούθησε μία μακρά περίοδος (1945-1989) η οποία καλείται «Ψυχρός Πόλεμος». Ο τίτλος που της αποδόθηκε βασίστηκε στην ανάπτυξη δύο ισχυρών δυνάμεων-πόλων, της Σοβιετικής Ένωσης και των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής (ΗΠΑ). Κατά τη διάρκεια του διπολικού αυτού συστήματος που κυριάρχησε το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα παρατηρήθηκε τεράστια εξοπλιστική ανάπτυξη και από τις δύο πλευρές και ιδίως στον πυρηνικό τομέα. Ονομάζεται «Ψυχρός» διότι δεν υπήρξε κάποια σύγκρουση μεταξύ των δύο με την συμβατική έννοια του όρου, παρά μόνον στο επικοινωνιακό κομμάτι.

Οι αμερικανικές δυνάμεις αναφορικά με τις μυστικές υπηρεσίες πληροφοριών υπολειπόταν κατά πολύ των αντίστοιχων ρωσικών. Το δίκτυο κατασκόπων και πληροφοριοδοτών που είχε τη δυνατότητα να αναπτύξει ο πρόεδρος Eisenhower[21] μαζί με την Central Intelligence Agency (CIA)[22] ήταν πολύ περιορισμένο εν συγκρίσει με το αντίστοιχο δίκτυο της Σοβιετικής Ένωσης. Οι Σοβιετικοί, πλέον, καλούνταν να εκμεταλλευτούν τις αδυναμίες του συστήματος πληροφοριών των ΗΠΑ παρότι υπολείπονταν σε οπλικά συστήματα απέναντι στους Αμερικάνους (Κωνσταντόπουλος Β΄ Μέρος, 2015, pp. 131-132).

6.2 Το χάσμα των βομβαρδιστικών

Το χάσμα των βομβαρδιστικών πρόκειται για ένα παραπλανητικό σχέδιο που εφάρμοσε ο Khrushchev[23] και πρωτοεφαρμόστηκε την 1η Μαΐου 1954 στην παρέλαση της Μόσχας. Συγκεκριμένα, είχαν μικρό αριθμό βομβαρδιστικών αεροσκαφών τύπου Myasishchev M-4 (Bison A) τα οποία εκτελούσαν επαναλαμβανόμενες πτήσεις πάνω από το χώρο της παρέλασης προκειμένου να προβάλουν μία ψευδή εικόνα μπροστά στον Αμερικανό ακόλουθο Άμυνας. Το ίδιο ακριβώς τέχνασμα χρησιμοποιήθηκε και τον επόμενο χρόνο στη Γενεύη μπροστά στα μάτια αξιωματούχων των ΗΠΑ, της Μεγάλης Βρετανίας και της Γαλλίας (Κωνσταντόπουλος Β΄ Μέρος, 2015, pp. 133-134).

---

[21] 34ος πρόεδρος των ΗΠΑ κατά την περίοδο 1953-1961

[22] Κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών των ΗΠΑ

[23] Εκτέλεσε καθήκοντα Γενικού Γραμματέα του Κομμουνιστικού Κόμματος της Σοβιετικής Ένωσης την περίοδο 1953-1964. Η περίοδος προεδρίας του έλαβε χώρα σε ένα μεταβατικό στάδιο για την Σοβιετική Ένωση καθώς προσπαθούσε να ξεφύγει, μέσω μεταρρυθμίσεων, από τη νοοτροπία του Στάλιν

Από τα παραπάνω τεχνάσματα της Σοβιετικής Ένωσης, οι ΗΠΑ προσπάθησαν να υπολογίσουν το οπλοστάσιο βομβαρδιστικών αεροσκαφών που διέθεταν οι Ρώσοι. Στο συγκεκριμένο σημείο κομβικής σημασίας ρόλο συνετέλεσαν οι μυστικές υπηρεσίες πληροφοριών της Σοβιετικής Ένωσης ώστε να μην διαρρεύσουν τα πραγματικά στοιχεία (άρνηση-denial) όπου μαζί με το ελλιπές πληροφοριακό δίκτυο των ΗΠΑ διασφάλιζε άριστες προϋποθέσεις παραπλάνησης.

Οι Αμερικανοί προσπάθησαν, με τις όποιες πληροφορίες διέθεταν, να υπολογίσουν τους αριθμούς των βομβαρδιστικών της Σοβιετικής Ένωσης. Αρχικά, εκτίμησαν ότι οι σοβιετικές δυνάμεις θα έχουν στην κατοχή τους 120 βομβαρδιστικά αεροσκάφη το 1955 και περίπου 800 το 1959, με την προϋπόθεση ότι η γραμμή παραγωγής θα συνέχιζε στον ίδιο ρυθμό. Υπό αυτές τις συνθήκες, οι ΗΠΑ αναγκάστηκαν να αυξήσουν τις δικές τους δαπάνες για την παραγωγή του βομβαρδιστικού Β-52 ώστε να μην υπάρχει χαοτική διαφορά και ξεφύγει η Σοβιετική Ένωση. Βέβαια, όπως αποδείχθηκε[24] τα νούμερα που είχαν συλλέξει οι υπηρεσίες πληροφοριών των ΗΠΑ δεν ήταν τα σωστά και είχαν παραπλανηθεί. Μάλιστα, ο τότε διευθυντής της CIA, Allen Dulles, ανέφερε χαρακτηριστικά: *«Υπήρχαν σίγουρες αποδείξεις της σοβιετικής ικανότητας να παράγουν βομβαρδιστικά σε συγκεκριμένους ρυθμούς, εφόσον εκείνοι το επιθυμούσαν. Εκείνη την εποχή οι διαθέσιμες πληροφορίες που είχαμε έδειχναν ότι υπήρχε τόσο επιθυμία όσο και πρόθεση να μεταφραστεί αυτή η ικανότητα σε ένα πραγματικό πρόγραμμα. Όλα αυτά δημιούργησαν την φήμη του χάσματος των βομβαρδιστικών. Σε κάποιο σημείο, ίσως το 1957, οι Σοβιετικοί ηγέτες προφανώς αποφάσισαν να περιορίσουν την παραγωγή»* (Freedman, 1986, p. 66).

Οι Αμερικάνοι διαπίστωσαν, εν τέλει, από τις αεροφωτογραφίες των U-2 ότι ο πραγματικός αριθμός διατιθέμενων βομβαρδιστικών αεροσκαφών ήταν πολύ διαφορετικός εν συγκρίσει με τις προηγούμενες εκτιμήσεις που είχαν κάνει. Οι ΗΠΑ παραπλανήθηκαν με οδυνηρές επιπτώσεις στην οικονομία τους. Αναλυτικότερα, σύμφωνα με μελέτες, τα δαπανώμενα ποσά για τα εξοπλιστικά προκειμένου να ανταγωνιστούν τη Σοβιετική Ένωση άγγιζαν τα 330$ δισεκατομμύρια (Κωνσταντόπουλος Β΄ Μέρος, 2015, p. 136).[25]

6.3 Το χάσμα των πυραύλων

Το χάσμα των βομβαρδιστικών το διαδέχθηκε το χάσμα των πυραύλων. Η περίοδος 1957-1962 χαρακτηρίστηκε από την ανάπτυξη διηπειρωτικών πυρηνικών πυραύλων (ICBM-Intercontinental Ballistic Missile) τόσο από τη Σοβιετική Ένωση όσο και από τις ΗΠΑ. Η κατοχή και η πιθανότητα χρησιμοποίησης ICBMs προσέδιδε τεράστια στρατηγική και τακτική υπεροχή στον εκάστοτε κάτοχο. Τα πλεονεκτήματα ενός πυραύλου, με δυνατότητες να πλήξει

[24] Εκτελέστηκαν πτήσεις από πλευράς ΗΠΑ με σκοπό να φωτογραφήσουν τις βάσεις των βομβαρδιστικών αεροσκαφών στο έδαφος της Ρωσίας. Ωστόσο, πάλι υπήρχαν αρκετές αμφιβολίες διότι η έκταση της Ρωσίας ήταν αδύνατον να φωτογραφηθεί σε όλο της το μέγεθος και να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα για τον ακριβή αριθμό

[25] Οι τιμές που υπολογίστηκαν αντιστοιχούν σε ποσά του 1995

στόχους σε αποστάσεις μεγαλύτερες των 5.500 χλμ, προφανώς και είναι ασύγκριτα περισσότερα και δύνανται να τρομοκρατήσουν οποιονδήποτε εχθρό (Κουσκουβέλης, 2004, pp. 396-397).

Ο Khrushchev βασίστηκε κυρίως στο επικοινωνιακό κομμάτι διαφημίζοντας σε κάθε ευκαιρία που παρουσιαζόταν ότι η Σοβιετική Ένωση βρίσκεται πλέον σε θέση να απειλήσει τις ΗΠΑ και όχι μόνο. Παρά τις όποιες προσπάθειες από πλευράς ΗΠΑ να αποδείξουν ότι οι ισχυρισμοί του Khrushchev είναι τίποτα περισσότερο από ψεύδη, αυτό δεν επετεύχθη. Εάν, αποδεικνύονταν ότι η ΕΣΣΔ έχει ξεπεράσει σε πυρηνικό εξοπλισμό τις ΗΠΑ τότε το πλήγμα θα ήταν βαρύτατο για τις, μέχρι τότε, άτρωτες ΗΠΑ. Οι εκτιμήσεις του αμερικανικού τύπου, συγκεκριμένα των New York Times, δεν ευνοούσαν καθόλου την αμερικανική πλευρά καθώς προέβλεπαν ότι το 1963 η ΕΣΣΔ θα υπερείχε κατά 3 προς 1 σε διηπειρωτικούς πυραύλους έναντι των ΗΠΑ (Licklider, 1970, p. 610). Τέτοιες εκτιμήσεις κάθε άλλο παρά καθησύχαζαν τον πρόεδρο Eisenhower και τον Dulles (CIA) κάνοντας την αντίδραση των ΗΠΑ επιβεβλημένη πλέον διότι ο ρυθμός παραγωγής των Σοβιετικών ξεπερνούσε σε μεγάλο βαθμό τον αντίστοιχο δικό τους.

Διενεργήθηκαν αρκετές προσπάθειες με πτήσεις αεροσκαφών τύπου U-2 (όπως και στην περίπτωση των βομβαρδιστικών) πάνω από τα σοβιετικά εδάφη ώστε να εξαχθεί ο ακριβής αριθμός των πυραύλων που κατείχε η Σοβιετική Ένωση. Ωστόσο, η κατάρριψη ενός εξ' αυτών από τα πυρά των Σοβιετικών[26] δεν άφηνε πολλά περιθώρια στις ΗΠΑ να συνεχίσουν τις κατασκοπευτικές υπερπτήσεις τους. Αντ' αυτού, κατάφερε να οδηγηθεί στο πραγματικό αποτέλεσμα με τη βοήθεια του δορυφόρου Corona ο οποίος εκτοξεύθηκε την 1η Αυγούστου 1960 (Κωνσταντόπουλος Β΄ Μέρος, 2015, p. 140). Με τα στοιχεία που συλλέχθηκαν από τις αεροφωτογραφίες του δορυφόρου, οι Αμερικανοί διαπίστωσαν ότι οι Σοβιετικοί διέθεταν ICBMs, αλλά πολύ λιγότερους απ' ότι ισχυριζόντουσαν και από όσους είχαν εκτιμήσει οι Αρχές τους. Συνεπώς, υπήρξε όντως «χάσμα πυραύλων» αλλά υπέρ των ΗΠΑ όπως ακριβώς και στην περίπτωση των βομβαρδιστικών.

6.4 Τα συμπεράσματα από το χάσμα των βομβαρδιστικών και των πυραύλων

Τα πρώτα χρόνια του Ψυχρού Πολέμου ξεχώρισαν για την ραγδαία ανάπτυξη των δύο ισχυρότερων πόλων-κρατών,[27] αλλά και την ταυτόχρονη πυρηνική παραγωγή. Η Σοβιετική Ένωση προσπαθούσε να ανταγωνιστεί τις ΗΠΑ, βασιζόμενη περισσότερο στο επικοινωνιακό κομμάτι παρά στο επιχειρησιακό.

Η αδυναμία των ΗΠΑ στον τομέα της πληροφόρησης έδωσε το απαραίτητο ζωτικό έδαφος στην ΕΣΣΔ να κινηθεί παραπλανητικά. Η απόκρυψη καίριων πληροφοριών (Denial) όπως αριθμός βομβαρδιστικών-ICBMs και ακριβής τοποθεσίες, ενίσχυσε ακόμη περισσότερο τη θέση της

[26] Έχει πιστωθεί ως ατύχημα αν και πρόκειται για κατάρριψη
[27] ΗΠΑ-ΕΣΣΔ

Σοβιετικής Ένωσης στη διεθνή πολιτική σκηνή έναντι των ΗΠΑ. Ο Khrushchev και οι αξιωματούχοι του κατάφεραν να δημιουργήσουν ένα πλασματικό «χάσμα», φαινομενικά υπέρ τους, με απώτερο σκοπό να εξαναγκάσουν τις ΗΠΑ σε παραχωρήσεις και να επωφεληθούν οι ίδιοι σε πολιτικό και διπλωματικό επίπεδο. Η ιδέα να χρησιμοποιηθεί στρατηγική παραπλάνηση κρίνεται σωστή από την πλευρά της Σοβιετικής Ένωσης καθώς μετά την πτώση του Στάλιν έπρεπε να ξαναγίνει ενεργός δρών σε παγκόσμιο επίπεδο. Η απόφαση αυτή, τόσο με το χάσμα των βομβαρδιστικών όσο και των πυραύλων, αποτελούσε μονόδρομο προκειμένου να επιφέρει κάποιου είδους εξισορρόπηση ισχύος και η ανάπτυξη της πυρηνικής τεχνολογίας συνέβαλε δυναμικά προς αυτή την κατεύθυνση. Στο σημείο αυτό αξίζει να τονιστεί η ιδιαίτερη σημασία της άρνησης καθώς χάρη, κυρίως, σε αυτήν αποκρύφτηκαν σημαντικές πληροφορίες.

Από την άλλη πλευρά, οι ΗΠΑ αν και ζημιώθηκαν σε μεγάλο βαθμό η εικόνα που προέβαλαν έως τότε στα λοιπά κράτη, εν κατακλείδι, ωφελήθηκαν από την ραγδαία ανάπτυξη των πυρηνικών εξοπλιστικών προγραμμάτων. Αν και οδηγήθηκε, ως κράτος, βιαίως σε ανυπολόγιστες αμυντικές δαπάνες, κατάφερε να αποκτήσει ένα τεράστιο οπλοστάσιο, στην ιδέα και μόνο να μην γίνει ακόλουθος των εξελίξεων στη σκιά της Σοβιετικής Ένωσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

7. YOM KIPPUR

7.1 Ιστορικά στοιχεία

Κατά τη μελέτη ιστορικών γεγονότων όπου η μέθοδος της παραπλάνησης κατέχει πρωταρχικό ρόλο στα σχέδια των δρώντων, φυσικά δεν μπορεί να παραληφθεί η αντίστοιχη περίπτωση του Yom Kippur. Yom Kippur ή αλλιώς «γιορτή του εξιλασμού» ονομάζεται η μεγαλύτερη θρησκευτική γιορτή των Εβραίων, κατά την οποία σύμφωνα με την εβραϊκή παράδοση εξιλεώνονται οι άνθρωποι από τις αμαρτίες τους και αποκαθίσταται η σχέση τους με το Θεό. Με αφορμή, λοιπόν, τις επιθετικές επιχειρήσεις με πρωταγωνιστές την Αίγυπτο και την Συρία σε βάρος του Ισραήλ ανήμερα της γιορτής του εξιλασμού, ονομάστηκε η τέταρτη κατά σειρά Αραβοϊσραηλινή σύρραξη «πόλεμος του Yom Kippur» στις 6-24 Οκτωβρίου 1973.

7.2 Το στοιχείο της παραπλάνησης

Οι βασικότεροι παράγοντες που αποτέλεσαν σημεία καμπής για την έναρξη και τον τρόπο που εξελίχθηκε ο πόλεμος είναι ο αιφνιδιασμός και η έλλειψη προετοιμασίας από μεριάς του Ισραήλ. Το γεγονός αυτό οφείλεται κυρίως στην αδυναμία των ισραηλινών μυστικών υπηρεσιών να επεξεργαστούν και να μεταφράσουν σωστά τις ενδείξεις που λάμβαναν με βάση τις κινήσεις των αντιπάλων τους. Συνήθως, ο τρόπος με τον οποίο επιτυγχάνεται η παραπλάνηση ενός έθνους για την επίτευξη του ευρύτερου στόχου στηρίζεται σε δύο πυλώνες. Είτε στην προσπάθεια απόκρυψης στοιχείων και γεγονότων που θα έδιναν σημαντικό προβάδισμα στα σχέδια των εχθρών, είτε στην εσκεμμένη παροχή μεγάλου αριθμού ψευδών πληροφοριών με σκοπό να δυσκολέψουν τον αντίπαλο από το να κατανοήσει ποιά στοιχεία είναι πραγματικά και χρήσιμα (Godson, 2000, pp. 426-427).

Στην περίπτωση του Ισραήλ, η αποτυχία της έγκαιρης πρόβλεψης των γεγονότων που ακολούθησαν πηγάζουν από την υπερβολική σιγουριά της άμυνας τους και από τον αποπροσανατολισμό εκ των αντιπάλων τους. Αρχικά, θεωρούσαν μια επίθεση από τα αντίπαλα αραβικά έθνη σχεδόν απίθανη, ειδικά μετά από την συντριβή που οι τελευταίοι γνώρισαν μετά την τελευταία σύγκρουση τους[28] (Farr, 1999, pp. 6-9). Επιπλέον, μια σειρά λανθασμένων υποθέσεων ως προς τις προθέσεις και τις κινήσεις των αραβικών δυνάμεων, οδήγησαν τις

[28] Είχαν συγκρουστεί οι εν λόγω δύο χώρες και το 1967 στον πόλεμο που έμεινε γνωστός ως «Ο πόλεμος των 6 ημερών»

δυνάμεις του Ισραήλ σε επανάπαυση και σε ανικανότητα άμεσης αντίδρασης σε περίπτωση εχθροπραξιών εναντίων τους. Ειδικότερα, η πεποίθηση πως η Ισραηλινή αεράμυνα είναι σε θέση να αντιμετωπίσει οποιαδήποτε απειλή εκ του αέρος, καθιστούσε την εισβολή των Σύριων απίθανη, εφόσον αυτή θα προϋπέθετε την ικανότητα των Σύριων σε υπεροχή των μεταξύ τους εναέριων συγκρούσεων. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των μυστικών υπηρεσιών του Ισραήλ, η Συρία δεν θα προχωρούσε σε πόλεμο χωρίς την ανάμειξη της Αιγύπτου στις επιχειρήσεις. Κάτι τέτοιο θα ήταν σχεδόν αδύνατο να συμβεί, ωστόσο λαμβάνοντας υπόψη τη στρατιωτική μεταβλητότητα καθώς και την πολιτική αστάθεια που επικρατούσε στην ευρύτερη περιοχή, τα κριτήρια των μυστικών υπηρεσιών θα έπρεπε να τεθούν σε επαναξιολόγηση. Φυσικά σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση των συνθηκών που επικρατούσαν εκείνη την περίοδο είχε και η ανάμειξη των δύο υπερδυνάμεων, Αμερικής και Σοβιετικής Ένωσης, στα γεγονότα (Shlaim, 1976, pp. 350-355).

Σε κάθε περίπτωση τα δεδομένα που μαρτυρούσαν τον τρόπο εξέλιξης των γεγονότων υπήρχαν. Με τη βοήθεια της τεχνολογίας υπήρχε η δυνατότητα να παρατηρηθεί η στρατιωτική κινητικότητα από τις αραβικές χώρες. Μάλιστα λίγο καιρό πριν την έναρξη του πολέμου οι αμερικανικές μυστικές υπηρεσίες έδωσαν στο Ισραήλ φωτογραφίες τραβηγμένες από δορυφόρους, στις οποίες φαινόταν συγκέντρωση στρατιωτικού προσωπικού κοντά στο κανάλι του Σουέζ. Το Ισραήλ, ωστόσο, δεν θεώρησε την κατάσταση απειλητική προς τη μεριά του και έσπευσε να τη δικαιολογήσει ως στρατιωτική άσκηση. Σε αυτό το αποτέλεσμα οδήγησε βέβαια και μια σειρά πραγματικών ασκήσεων των αραβικών χωρών στην περιοχή. Κατά τις ασκήσεις αυτές οι αραβικές δυνάμεις συγκεντρώνονταν κοντά στο κανάλι του Σουέζ με αποτέλεσμα οι Ισραηλινοί να παρατάσσονται και αυτοί από την πλευρά τους απέναντι στα γειτονικά κράτη. Στη συνέχεια οι αραβικές δυνάμεις επέστρεφαν στις θέσεις τους και έτσι τελείωναν οι ασκήσεις (CIA, 2019).

7.3 Επίθεση των Αραβικών χωρών

Μετά τον πόλεμο των έξι ημερών το 1967, το Ισραήλ κατέκτησε το όρος Σινά και τα υψώματα Γκολάν από την Αίγυπτο και τη Συρία, αντίστοιχα. Για το λόγο αυτό ο Αιγύπτιος ηγέτης Anwar el-Sadat επιχείρησε να βρει μια τελική λύση για το πρόβλημα μέσω της διπλωματίας. Όταν, λοιπόν, απέτυχαν όλες οι προσπάθειες του για τη εύρεση κάποιας λύσης αποφάσισε να καταφύγει σε στρατιωτικές μεθόδους. Ο Σύριος στρατηγός Hafez al-Assad με τη σειρά του επιθυμούσε και ο ίδιος πόλεμο με το Ισραήλ ως ένα δείγμα εκδίκησης για την ήττα τους το 1967. Ενώ στην αρχή ο al-Assad θέλησε να καταστρέψει ολοκληρωτικά το Ισραήλ, ο Sadat τον έπεισε να περιορίσουν τους στόχους τους στην ανάκτηση του Σινά και των υψωμάτων Γκολάν, στη διευθέτηση του προσφυγικού ζητήματος, καθώς και στην αναγνώριση της Παλαιστινιακής οντότητας (Dunstan, 2007, pp. 17-18).

Οι Αιγύπτιοι και οι Σύριοι συμφώνησαν να επιτεθούν ταυτόχρονα από δύο διαφορετικά μέτωπα για να αιφνιδιάσουν τους Ισραηλινούς. Πράγματι οι δύο χώρες ξεκίνησαν τις επιθέσεις την 6η Οκτωβρίου. Τότε το Ισραήλ στράφηκε προς τους Αμερικανούς ζητώντας τους πληροφορίες σχετικά με τις τοποθεσίες των αραβικών στρατευμάτων καθώς και στοιχεία για τη στρατηγική που θα ακολουθούσαν. Οι Αμερικάνοι είχαν πρόσβαση σε δορυφόρους, συνεπώς είχαν φωτογραφική κάλυψη όλης της περιοχής όπου διαδραματίζονταν τα γεγονότα. Παρόλα αυτά δεν κατάφεραν να αποκτήσουν έγκαιρα αποτελέσματα που θα βοηθούσαν στην ενημέρωση του Ισραήλ, παρά μόνο όταν πια είχε τελειώσει ο πόλεμος. Με τον τρόπο αυτό οι αιγυπτιακές δυνάμεις κατάφεραν σε λίγες ώρες από την αρχή του πολέμου να περάσουν περίπου 90.000 στρατιώτες και 850 άρματα από το κανάλι του Σουέζ (Pollack, 2002, p. 111). Μετά το πέρασμά τους, οι επιτιθέμενοι οχυρώθηκαν κατάλληλα και αναδιοργανώθηκαν με αποτέλεσμα να αντικρούσουν τις μάταιες προσπάθειες των Ισραηλινών να τους σταματήσουν. Ως απόρροια τούτων, μέσα σε 48 ώρες το Ισραήλ έχασε πάνω από 200 άρματα. Η Συρία με τη σειρά της δυσκολεύτηκε από την αρχή να αντιμετωπίσει τις αμυντικές δυνάμεις του Ισραήλ με αποτέλεσμα να φτάσει σε μικρά επιτεύγματα σε βάρος όμως μεγάλων απωλειών. Παρά την κακή αρχή της Συρίας στον πόλεμο όμως, κατάφεραν οι δυνάμεις της να διεισδύσουν την κύρια αμυντική γραμμή των Ισραηλινών, να καταλάβουν τμήματα των υψωμάτων Γκολάν και να φτάσουν εν τέλει λίγα χιλιόμετρα πριν από τα σημεία από όπου περνούσε ο ποταμός Ιορδάνης (Zisser, 2013, p. 75). Η επίτευξη του στόχου των Σύριων θα τους εξασφάλιζε έναν πόλεμο «αντοχής» από όπου το Ισραήλ θα έχανε χρήματα και ζωές. Επιπλέον, η ταχεία ανάκτηση των υψωμάτων Γκολάν που έχασαν στον πόλεμο των έξι ημερών πριν προλάβει το Ισραήλ να κινητοποιήσει τις δυνάμεις του θα μπορούσε να καταρρίψει τον μύθο του «ακατανίκητου» Ισραήλ και να προσδώσει στη Συρία τον κατάλληλο σεβασμό ανάμεσα στις Αραβικές χώρες.

7.4 Η επίθεση του Ισραήλ

Αρχικά διαφαίνονταν πως η κατάληξη του πολέμου θα ήταν υπέρ των αραβικών χωρών, ωστόσο, μια σειρά γεγονότων οδήγησε το Ισραήλ στο να αποκτήσει τον πλήρη έλεγχο για την έκβαση των συγκρούσεων. Τα γεγονότα αυτά αποτελούν την απόδειξη πως η ροή ενός πολέμου δεν είναι ποτέ σταθερή και πως οι παράγοντες που τον επηρεάζουν μεταβάλλονται διαρκώς. Στο βόρειο μέτωπο ένας συνδυασμός από ευνοϊκές αμυντικές θέσεις του Ισραήλ καθώς και μια σειρά αεροπορικών επιθέσεων κατευθυνόμενες προς τη Δαμασκό, ανάγκασαν την ηγεσία της Συρίας να αλλάξει τις προτεραιότητές της και να θέσει αλλού το βάρος των πολεμικών σχεδίων της. Ως αποτέλεσμα όλων των παραπάνω, μπορούσαν πλέον οι Ισραηλινές Αμυντικές Δυνάμεις να επικεντρωθούν στις επίγειες και εναέριες επιχειρήσεις εναντίων των αντίπαλων στρατευμάτων που βρίσκονταν εντός της επικίνδυνης ζώνης μάχης. Συνεπώς το Ισραήλ κατάφερε με έμμεσο τρόπο να διεισδύσει στον στρατιωτικό προγραμματισμό της Συρίας και να μεταβάλλει τα δεδομένα κατά τον τρόπο που της χρειαζόταν. Αντίστοιχα, οι Σύριοι απέτυχαν στο να κατευθύνουν τα στρατεύματα τους με ακρίβεια στις καίριες θέσεις των υψωμάτων Γκολάν. Αντ’

αυτού αρκέστηκαν στην ιδέα προστασίας και οχύρωσης των μικρής σημασίας εδαφικών τους κερδών (Clausewitz, 1976, p. 612).

Με παρόμοιο τρόπο, στο νότιο μέτωπο, το Ισραήλ μελέτησε τον στρατηγικό σχεδιασμό των Αιγυπτίων για να αποκτήσει ένα πλεονέκτημα στο πεδίο μάχης. Οι Ισραηλινοί ηγέτες περίμεναν τη στιγμή που οι Αιγύπτιοι θα περνούσαν το κανάλι του Σουέζ. Το πέρασμα θα γινόταν χωρίς αεροπορική προστασία. Βασιζόμενοι σε αυτό προσάρμοσαν κατάλληλα τα σχέδια τους με σκοπό να δημιουργήσουν ευνοϊκές συνθήκες που θα τους εξασφάλιζαν την στρατιωτική υπεροχή ενάντια στον αιγυπτιακό στρατό. Πρωταρχικό τους μέλημα ήταν στη συνέχεια να δώσουν χώρο στις αραβικές χώρες, ώστε να αναπτύξουν τα στρατεύματά τους βαθύτερα στο Ισραηλινό έδαφος και να εξέλθουν από τις εμβέλειες των προστατευτικών τους πυραύλων. Ταυτόχρονα, έστησαν ενέδρες με καλά εκπαιδευμένο προσωπικό σε ευνοϊκές τοποθεσίες για να αποδεκατίσουν τα αντίπαλα άρματα που διέσχιζαν τα περάσματα με την βοήθεια γεφυρών. Σύμφωνα, λοιπόν, με αυτά τα δεδομένα καθίσταται έκδηλο πως το στοιχείο που έδωσε το προβάδισμα του πολέμου στο Ισραήλ ήταν η ικανότητα ταχείας και συνετής προσαρμογής των πλάνων τους με βάση τα νέα στοιχεία που προέκυπταν. Έτσι, κατάφεραν τελικά να εκθέσουν τον στόχο και να προστατέψουν την ομαλή ροή των επιχειρήσεων τους.

7.5 Συμπεράσματα από Yom Kippur

Η επικρατούσα στρατιωτική κατάσταση έφερνε την Αίγυπτο σε πολύ δύσκολη θέση. Με την επιτυχία του Ισραήλ στην εξασφάλιση της ακεραιότητας της, η Αίγυπτος προθυμοποιήθηκε να καθίσει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Στο τέλος τις ίδιας χρονιάς οι δύο χώρες ξεκίνησαν τις διαπραγματεύσεις και μάλιστα έφτασαν σε συμφωνία σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα. Απεσταλμένοι από τις κυβερνήσεις των δύο χωρών βρέθηκαν στη Γενεύη, στις 21 Δεκεμβρίου του 1973 και οι διαπραγματεύσεις κατέληξαν σε συμφωνία στις 18 Ιανουαρίου του 1974. Οι Ισραηλινοί δέχτηκαν να παραχωρήσουν τη δυτική όχθη του καναλιού του Σουέζ (η αποχώρηση ολοκληρώθηκε στις 5 Μαρτίου του 1974), ενώ αναγκαίο μέτρο για την υπογραφή της συμφωνίας κρίθηκε και η απόφαση για ανταλλαγή αιχμαλώτων. Σε παρόμοια συμφωνία κατέληξαν και οι διαπραγματεύσεις μεταξύ του Ισραήλ και της Συρίας, στις 31 Μαΐου του 1974. Τα δύο κράτη συμφώνησαν σε ανταλλαγή αιχμαλώτων, στην επιστροφή στο εδαφικό καθεστώς σύμφωνα με τα προπολεμικά δεδομένα (πριν το έτος 1973) και στον καθορισμό συγκεκριμένων εκτάσεων που θα λειτουργούν ως ουδέτερη ζώνη υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών. Είναι σημαντικό να γίνει κατανοητό πως οι αποφάσεις που πάρθηκαν σε αυτές τις διαπραγματεύσεις εξαρτιόνταν άμεσα και από άλλα κράτη τα οποία ασκούσαν έντονη επιρροή και στις δύο αντιπαρατιθέμενες πλευρές (Rabinovich, 2005).

Βλέποντας τα γεγονότα του πολέμου από στρατιωτικής πλευράς, η βασικότερη νίκη για τα αραβικά κράτη ήταν η επίτευξη του απόλυτου αιφνιδιασμού, γεγονός που σχετίζεται με την άκρα μυστικότητα που κράτησαν τα αραβικά έθνη κατά το σχεδιασμό των επιχειρήσεων τους

καθώς και η αδυναμία των Ισραηλινών μυστικών δυνάμεων να κατανοήσουν τη φύση των αραβικών κινήσεων και τις προθέσεις τους. Παράδειγμα αποτελεί η ικανότητα των Αράβων να καλύψουν τις μεγάλες στρατιωτικές μετακινήσεις τους το καλοκαίρι και το φθινόπωρο του 1973 έτσι ώστε να μην αντιληφθεί την τρέχουσα κατάσταση η ανώτατη διοίκηση του Ισραήλ. Από την άλλη πλευρά, ο χαμένος όπως αποδείχθηκε πόλεμος για τη Αίγυπτο αποτέλεσε λόγο αναπτέρωσης του ηθικού των στρατευμάτων και ταυτόχρονα τους βοήθησε να ξεπεράσουν τις φοβίες που προέκυψαν μετά τη συντριπτική ήττα τους το 1967. Όσο αφορά τις διδαχές του πολέμου, το Ισραήλ με αυτή του τη νίκη διαμήνυσε στα αραβικά κράτη πως το εβραϊκό κράτος δύσκολα υποτάσσεται με στρατιωτικά μέσα και πως για να λυθεί το Μεσανατολικό Ζήτημα τα ηνία πρέπει να λάβει η διπλωματία.

Ο πόλεμος του Yom Kippur έδωσε στους Άραβες να καταλάβουν πως η συντριβή του εβραϊκού κράτους ξεπερνά τα όρια του ρεαλισμού και είναι ένα πλάνο που πρέπει να ματαιώσουν. Στο αντίπαλο στρατόπεδο, το τέλος του πολέμου δημιούργησε κάποιους προβληματισμούς. Υπήρχε, φυσικά, η ευχαρίστηση της τελικής νίκης και υπεροχής του πολέμου, ωστόσο έφερε στην επιφάνεια αρνητικές σκέψεις για τον αρχικό αιφνιδιασμό. Έτσι εμφανίστηκαν πολιτικές αναταραχές στο Ισραήλ οι οποίες οδήγησαν σε αλλαγές. Τον Απρίλιο του 1974, η πρωθυπουργός Γκόλντα Μέιρ παραιτήθηκε από τη θέση της. Επόμενος στη θέση του επικεφαλής της κυβέρνησης ήταν ο Γιτζάκ Ράμπιν. Το 1977, ανέλαβε την ηγεσία της χώρας το εθνικιστικό κόμμα Λικούντ με τον Μεναχέμ Μπεγκίν να παίρνει τη θέση του πρωθυπουργού. Τον επόμενο χρόνο ο Αμερικανός πρόεδρος προσκάλεσε τους Σαντάτ και Μπεγκίν στην Ουάσιγκτον με σκοπό την εύρεση ειρηνευτικής λύσης (Χουρχούλης, 2003).

Οι συζητήσεις στέφθηκαν με επιτυχία καθώς το 1979 υπογράφηκε συνθήκη ειρήνης μεταξύ των δύο κρατών. Τη συνθήκη ακολούθησε η απόσυρση Ισραηλινών στρατευμάτων και εποικισμών από το Σινά, ενώ η Αίγυπτος αναγνώρισε το Ισραήλ και δεσμεύτηκε για ειρηνική συνύπαρξη. Από τη μεριά τους οι Άραβες θεώρησαν αυτή την συμφωνία ως προδοσία από μέρους της Αιγύπτου. Έτσι η Ένωση Αραβικών Κρατών απομάκρυνε την Αίγυπτο από τα μέλη της, ενώ ο Σαντάτ δολοφονήθηκε από φανατικούς τον Οκτώβριο του 1981. Η επιρροή του πολέμου στον υπόλοιπο κόσμο αποδείχθηκε μοιραία, καθώς φαίνεται πως προκάλεσε πετρελαϊκή κρίση. Η υποστήριξη της Αμερικής προς το Ισραήλ, οδήγησε τα αραβικά κράτη να μειώνουν την πετρελαϊκή παραγωγή κατά 5% κάθε μήνα ως αντίποινα (State, 2019). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Σαουδική Αραβία η οποία ως απάντηση στη χρηματική υποστήριξη των Αμερικανών προς το Ισραήλ τον Οκτώβριο του 1973, κήρυξε πετρελαϊκό εμπάργκο προς την Αμερική, προς την Ολλανδία και προς άλλες ευρωπαϊκές χώρες που ακολουθούσαν την ίδια γραμμή υποστήριξης. Το γεγονός αυτό προκάλεσε την ραγδαία αύξηση στην τιμή του πετρελαίου.

Τέλος, όλη αυτή η αναταραχή που δημιουργήθηκε στη περιοχή γύρω από το κανάλι του Σουέζ αποτέλεσε μια μορφή μαθήματος για το πώς η εξέλιξη της τεχνολογίας και η εφαρμογή της πάνω στα στρατιωτικά δεδομένα αποτελεί ένα εργαλείο που «ανοίγει» νέες δυνατότητες για την εκάστοτε χώρα που την αξιοποιεί. Υπάρχουν, φυσικά, πάντα νέα περιθώρια περαιτέρω

ανάπτυξης, ωστόσο είναι βασικό να αναγνωρίζουν τα έθνη όλα αυτά τα ανθρώπινα ευρήματα και τις εφευρέσεις που έχουν πολλά να προσφέρουν με τη κατάλληλη διαχείριση. Για αυτόν ακριβώς το λόγο και το Ισραήλ, θέλοντας να αποφύγει παρόμοιες καταστάσεις με αυτές που συνέβησαν κατά τη διάρκεια του πολέμου Yom Kippur, δημιούργησε προγράμματα που τους εξασφάλισαν την κατοχή και τον έλεγχο δικών της δορυφόρων. Αυτό τους παρέχει άνεση και αυτονομία καθώς σταματούν να εξαρτώνται από άλλα κράτη και ταυτόχρονα έχουν πιο γρήγορα και αξιόπιστα αποτελέσματα (Tamayo, 1988).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

8. ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΠΑΡΑΠΛΑΝΗΣΗΣ

8.1 Κοσσυφοπέδιο

Η περίπτωση του Κοσσυφοπέδιου απασχόλησε έντονα τη διεθνή κοινότητα και ιδιαίτερα το Συμβούλιο Ασφαλείας (ΣΑ) του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) από το τέλος του 20ου αιώνα μέχρι και τις αρχές του 21ου. Το Κοσσυφοπέδιο αποτελούσε αυτόνομη επαρχία της Σερβίας όπου επιθυμούσε την ανεξαρτησία και την απόσχισή του από τη Σερβία, λόγω της σκληρής πολιτικής που εφάρμοζε ο Σέρβος ηγέτης Μιλόσεβιτς απέναντι στους Αλβανούς κατοίκους του Κοσσόβου. Στον Καταστατικό Χάρτη του ΟΗΕ αναφέρεται ρητά στο Άρθρο 2(4) ότι: «*Απαγορεύεται η χρήση βίας από τα Μέλη κατά οποιουδήποτε άλλου κράτους*» (ΟΗΕ, 1947). Με αφορμή, όμως, την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που υποστήριξαν οι Κοσσοβάροι, οι ΗΠΑ βρήκαν τον απαραίτητο χώρο ώστε να αποκτήσουν μία ισχυρή βάση στα Βαλκάνια (Γκέκας, 2020). Η πρόφαση που χρησιμοποιήθηκε έναντι της διεθνούς κοινότητας ήταν ότι η κατάσταση χρήζει «ανθρωπιστικής επέμβασης» ώστε να ομαλοποιηθεί και να σταθεροποιηθεί η κατάσταση στα Βαλκάνια.

Στις 24 Μαρτίου 1999 ξεκίνησαν οι πρώτες αεροπορικές επιδρομές και βομβαρδισμοί από αεροσκάφη του ΝΑΤΟ υπό την επίβλεψη των ΗΠΑ. Προβληματισμό, ωστόσο, δημιουργεί το γεγονός ότι οι ενέργειες «υπεράσπισης» του Κοσσόβου από τις ΗΠΑ (μέσω του ΝΑΤΟ) δεν έλαβαν ποτέ την έγκριση του ΣΑ, το οποίο είναι προαπαιτούμενο (Vidmar, 2009). Ο λόγος φυσικά είναι ότι η Ρωσία, ως μόνιμο μέλος του ΣΑ, άσκησε βέτο και διαφώνησε καθώς η ιδέα για απόσχιση του Κοσσόβου δεν ήταν αρεστή σε εκείνη (ισχύει μέχρι και σήμερα). Το ΣΑ δεν επέδειξε τη δέουσα αποφασιστικότητα για την επιθυμία απόσχισης του Κοσσόβου καθώς ναι μεν δεν ενέκρινε τη νατοϊκή επέμβαση από την άλλη δε, δεν ακολούθησαν και οι ανάλογες προβλεπόμενες κυρώσεις. Αυτή η ουδετερότητα από πλευράς ΣΑ για την επικρατούσα κατάσταση στο Κοσσυφοπέδιο, είναι ένας από τους βασικούς λόγους που μέχρι και σήμερα δεν έχει αναγνωριστεί επισήμως από όλα τα κράτη (Λιάκουρας, 2009, pp. 103-109).

Πέραν όμως του νομικού πλαισίου σχετικά με τη δράση των ΗΠΑ στη συγκεκριμένη περιοχή καθώς και για τους λόγους που προσέλκυσαν την συμμετοχή του ΝΑΤΟ (δηλαδή των ΗΠΑ), αξίζει να ερευνηθεί η υπόθεση υπό το πρίσμα της παραπλάνησης, ιδίως με τα σύγχρονα τεχνολογικά μέσα που χρησιμοποιήθηκαν. Οι σερβικές ένοπλες δυνάμεις κατάφεραν να εξαπατήσουν τα σύγχρονης τεχνολογίας αεροσκάφη που χρησιμοποίησε το ΝΑΤΟ χρησιμοποιώντας εικονικούς ουλαμούς αρμάτων. Τοποθετούσαν ψεύτικους στόχους οι οποίοι ομοίαζαν με άρματα από ύψος 15,000 ποδιών και με κατάλληλα πάνελ προσομοίαζαν το

θερμικό ίχνος ενός άρματος ώστε να ανιχνεύεται ως πραγματικό από τα νατοϊκά αεροσκάφη. Όσο το ΝΑΤΟ ενεργούσε, ουσιαστικά, χωρίς να έχει επίγειες δυνάμεις αλλά μόνον αεροσκάφη, τότε το τακτικό πλεονέκτημα ανήκε σαφώς στον Μιλόσεβιτς (Hosmer, 2001).[29] Το όφελος για τους Σέρβους ήταν διπλό καθώς με αυτόν το τρόπο κατόρθωσαν από τη μία να χρησιμοποιήσουν όγκους δυνάμεων σε περιοχές ζωτικής σημασίας (εφόσον ορισμένα εχθρικά αεροσκάφη απασχολούνταν σε πλασματικούς στόχους) και από την άλλη να αναγκάσουν τον εχθρό να σπαταλήσει πυρομαχικά, δυνάμεις και χρόνο (Major Mark Johnson, 2003, p. 8). Αν και φαντάζει απλό το τέχνασμα, δεν είναι ασήμαντο καθώς ακόμη και κάτι μικρό μπορεί να εξασφαλίσει στον ηγέτη – λήπτη αποφάσεων τον απαραίτητο χρόνο ώστε να σχεδιάσει ή ακόμη και να υλοποιήσει ένα σημαντικότερο σχέδιο.

Προφανώς και οι Σέρβοι γνώριζαν ότι δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να συναγωνιστούν τις νατοϊκές δυνάμεις σε ισχύ. Έδωσαν, όμως, ένα λαμπρό παράδειγμα στις επόμενες γενιές ότι ακόμη και ο αδύναμος μπορεί να πλήξει τον εχθρό και να του επιφέρει απώλειες, με ελάχιστο κόστος πολλές φορές. Η κατάρριψη του F-117 (stealth fighter) από τους Σέρβους σήμανε πολλά στο πολιτικό και διπλωματικό κομμάτι για το Κοσσυφοπέδιο. Παρά την απόσυρσή τους από τον αγώνα, οι Σέρβοι απέδειξαν ότι με χαμηλό κόστος αλλά αρκετό μυαλό μπορείς να εξαπατήσεις έναν ανώτερο αντίπαλο. Όπως επεσήμανε και ο Michael O' Hanlon, αναλυτής εθνικής ασφάλειας του Ινστιτούτου Brookings: «*Συνήθως είναι φθηνότερο και ευκολότερο για κάποιον που είναι δημιουργικός να εξαπατήσει έναν αισθητήρα*» (Schmitt, 1999).

Πίσω από τη νατοϊκή επέμβαση υποκύπτεται η αποτυχία των διαπραγματεύσεων μεταξύ ΗΠΑ και Σερβίας. Την 23η Απριλίου 1999 έλαβε χώρα στην Ουάσινγκτον η σύνοδος κορυφής ώστε να εξεταστεί η αποτελεσματικότητα του ΝΑΤΟ, διότι με τις επιχειρήσεις παραπλανήσεων που εφάρμοζαν οι Σέρβοι είχαν εκθέσει τα εχθρικά πολεμικά αεροσκάφη. Από την 25η Απριλίου ξεκινάει τις διαπραγματεύσεις σε διπλωματικό επίπεδο ο Ρώσος πρόεδρος Μπορίς Γιέλτσιν (Boris Yeltsin) προκειμένου να πείσει τον Μιλόσεβιτς να καθίσει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων και να τερματιστούν οι εχθροπραξίες. Ο Μιλόσεβιτς όντως αποσύρει τα στρατεύματα την 3η Ιουνίου για δύο βασικούς λόγους. Πρώτον, διότι μία μακρά περίοδος πολεμικών συγκρούσεων και βομβαρδισμών θα ήταν εξαιρετικά ζημιογόνα για τη Σερβία και δεύτερον, διότι στη συνθηκολόγηση δεν προβλέπονταν το δημοψήφισμα που τόσο επιθυμούσαν οι αλβανόφωνοι Κοσσοβάροι ώστε να επιτευχθεί η ανεξαρτητοποίησή του (Hinen, 2002, pp. 5-7).

[29] Οι νατοϊκές αεροπορικές δυνάμεις συχνά απέφευγαν να βομβαρδίσουν πλησίον νοσοκομείων, σχολείων κτλ. Κατ' επέκταση, οι σερβικές ένοπλες δυνάμεις το εκμεταλλευόντουσαν ώστε να κρύβονται εντός τέτοιων ιδιαίτερης σημασίας κτηρίων συνεχίζοντας παράλληλα τον αγώνα εναντίον του Απελευθερωτικού Στρατού Κοσσόβου (Kosovo Liberation Army-KLA)

8.2 Κριμαία

Η κρίση της Κριμαίας προσελκύει πολλούς ερευνητές, αν και η περίπτωσή της ανήκει στην πρόσφατη ιστορία (2014), ως ένα αντικείμενο ερεύνης για τη χρήση της Maskirovka από τις ρωσικές δυνάμεις. Η Maskirovka είναι η ρωσική τακτική της άρνησης και εξαπάτησης (denial & deception) και στην οποία οι Ρώσοι θεωρούνται επαΐοντες, ιδίως στις στρατιωτικές τους επιχειρήσεις από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και μετά.[30] Ο όρος, πιθανόν, προέρχεται από την αγγλική λέξη mask (μάσκα) για να δηλώσει το καμουφλάζ/παραλλαγή των ενεργειών που αποσκοπούν στην παραπλάνηση του αντιπάλου. Βέβαια, η Ρωσία δεν περιορίζεται στη χρήση της Maskirovka μόνο στις στρατιωτικές επιχειρήσεις αλλά και το πολιτικό σύστημα του Πούτιν βασίζεται στην τακτική της παραπλάνησης (Ash, 2015).

Στα τέλη του 2013 ξεκίνησαν ορισμένες αναταραχές στο εσωτερικό της Ουκρανίας εξαιτίας της άρνησης του προέδρου Γιανουκόβιτς (Viktor Yanukovych), φίλα προσκείμενου στη Ρωσία, περί ένταξης της Ουκρανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Η πλειοψηφία των Ουκρανών επιθυμούσε την ένταξη, ενώ αντίθετα οι κάτοικοι της Κριμαίας (στην πλειονότητά τους Ρώσοι) εξέφραζαν έναν αρνητισμό. Η Ρωσία βρήκε τον απαραίτητο ζωτικό χώρο και εκμεταλλεύτηκε την επικρατούσα αναταραχή. Σε καμία περίπτωση δεν θα ήθελε η ΕΕ ή το ΝΑΤΟ να έχουν κράτη-μέλη τα οποία συνορεύουν με την ίδια για ποικίλους γεωπολιτικούς και γεωστρατηγικούς λόγους. Τον Φεβρουάριο του 2014 ο Γιανουκόβιτς εκδιώχθηκε από τα κυβερνητικά του καθήκοντα και την εξουσία ανέλαβε προσωρινή κυβέρνηση. Τότε λήφθηκε η απόφαση από τη Ρωσία να συμμετάσχει ενεργά και μάλιστα με ένοπλες δυνάμεις (Nikolsky, 2014).

Κατόπιν τούτου, η Ρωσία κατάφερε να μετακινήσει τμήματα των ενόπλων δυνάμεων, χωρίς διακριτικά, στο εσωτερικό της Ουκρανίας. Αν και κατηγορήθηκε από τη Δύση και την προσωρινή κυβέρνηση της Ουκρανίας για αυτή της την ενέργεια, προφανώς και κρίνεται επιτυχημένη δεδομένου ότι χάρη σε αυτή την αναστάτωση που προκλήθηκε κατόρθωσε να μετακινήσει μεγάλο όγκο στρατευμάτων στα σύνορα με την Ουκρανία, χωρίς να γίνει αντιληπτό. Μείζονος σημασία ήταν το γεγονός ότι καθ' όλη τη διάρκεια των εχθροπραξιών η Ρωσία αρνούνταν κατηγορηματικά ότι πρόκειται για Ρώσους στρατιώτες (President_of_Russia, 2014).[31] Αν και απλοϊκό το σχέδιο του Πούτιν, αποδεικνύει περίτρανα ότι η ορθή οργάνωση ακόμη και ενός φαινομενικά απλού σχεδίου μπορεί να επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα (Ash, 2015). Την 16η Μαρτίου 2014 έγινε δημοψήφισμα στην Κριμαία όπου το 95,5 % του πληθυσμού επιθυμούσε την επανένωση με τη Ρωσία. Την επομένη, ο Πούτιν αναγνωρίζει τη Δημοκρατία της Κριμαίας με υπουργικό διάταγμα (Recognizing_Republic_of_Crimea, 2021).

Τα διδάγματα που προκύπτουν από τις επιχειρήσεις στην Κριμαία είναι πολύπλευρα. Πρώτον, στέλνει ξεκάθαρο πολιτικό μήνυμα προς τη Δύση ότι η Ρωσία βρίσκεται σε διαρκή

[30] Αν και η πρώτη γνωστή επιτυχία των ρωσικών μυστικών υπηρεσιών πληροφοριών (αργότερα KGB) γίνεται γνωστή το 1921 με την επιχείρηση «Εμπιστοσύνη» (Κωνσταντόπουλος Β΄ Μέρος, 2015, p. 128)

[31] Ένας σημαντικός λόγος που το έκανε πιθανόν να ήταν και η αποφυγή κυρώσεων λόγω του άρθρου 2(4) του Χάρτη του ΟΗΕ περί απαγόρευσης χρήσης βίας

επαγρύπνηση με άκρως επιχειρησιακές ένοπλες δυνάμεις. Δεύτερον, προωθεί μία νέα μορφή πολέμου η οποία βασίζεται σε ασύμμετρες μορφές απειλών και διαφέρει από τις παραδοσιακές τακτικές που στηρίζονται σε ωμή χρήση βίας. Τρίτον, είναι από τις λίγες φορές στην ιστορία που βλέπουμε την παραπλάνηση να χρησιμοποιείται από τον ισχυρό και μάλιστα όταν υπάρχει τόσο μεγάλη διαφορά δυναμικής μεταξύ των δύο χωρών (Bruusgaard, 2014, pp. 3-4). Ουδείς αμφιβάλλει ότι η Ρωσία θα πετύχαινε τον σκοπό της με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, αλλά η ωραιοποίηση των πράξεών της παίζει καθοριστικό ρόλο στη σύγχρονη γεωπολιτική σκακιέρα. Η Ρωσία φρόντισε να θυμίσει, προς πάσα κατεύθυνση, ότι παραμένει ισχυρή δύναμη και ότι δικαίως θεωρείται αυθεντία σε θέματα παραπλάνησης, ακόμη και στη μεταψυχροπολεμική περίοδο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κατόπιν της μελέτης και ανάλυσης των case studies αποδεικνύεται ότι η χρησιμότητα και η λειτουργικότητα της παραπλάνησης παρέμεινε αναλλοίωτη στο πέρασμα του χρόνου. Από την εποχή του Ομήρου μέχρι και τον 21^{ο} αιώνα πάρα πολλοί ηγέτες-λήπτες αποφάσεων, παρά τις όποιες διαφορές στις πεποιθήσεις τους, στηρίχτηκαν στην τέχνη της παραπλάνησης. Το μικρό κόστος που απαιτεί σε συνδυασμό με τον πολλαπλασιαστή ισχύος που δύναται να προσφέρει όταν οργανωθεί και χρησιμοποιηθεί σωστά την καταστούν πολύ ελκυστική επιλογή. Η παραπλάνηση δεν είναι πάντοτε λύση ανάγκης αλλά και μία επιλογή προκειμένου να κερδηθεί λίγος ή πολύς χρόνος ώστε να οργανώσουμε τα σχέδιά μας.

Τονίστηκε ιδιαίτερα, το σημαντικότερο, ίσως, στοιχείο που περιλαμβάνει η παραπλάνηση, ο αιφνιδιασμός. Ο καίριος αιφνιδιασμός επιτυγχάνεται με τον σωστό χειρισμό των πληροφοριών και της πληροφόρησης από την πλευρά του δρώντος. Τόσο η απόκρυψη των πραγματικών-αληθινών πληροφοριών από τα εχθρικά όργανα συλλογής πληροφοριών όσο και η παρουσίαση των αντίστοιχων πλασματικών με έναν αληθοφανή μανδύα είναι τα μέσα που θα μας εξασφαλίσουν τον αιφνιδιασμό.

Η παραπλάνηση έχει τη δυνατότητα να αλλάξει τις ισορροπίες και να ανατρέψει τα έως τότε ισχύοντα δεδομένα. Ανά πάσα στιγμή ο θύτης μπορεί να γίνει το θύμα και το αντίστροφο. Για παράδειγμα, το 1941 ο Χίτλερ παραπλάνησε υποδειγματικά τον Στάλιν στην επιχείρηση «Barbarossa». Όμως, το 1944 στην απόβαση της Νορμανδίας ήταν ο ίδιος ο Χίτλερ που παραπλανήθηκε από τους Συμμάχους και δεν προέβλεψε σωστά τις ενέργειες του εχθρού.[32]

Διαχρονικά, λοιπόν, η παραπλάνηση συμβάλλει σε σημαντικό βαθμό στη διαμόρφωση των εξελίξεων. Στην σύγχρονη παγκόσμια ιστορία, με πλήθος ισχυρών δρώντων και με τους ταχύτατους ρυθμούς ανάπτυξης των ηλεκτρονικών μέσων, δίνεται μία άλλη μορφή στις τακτικές παραπλανήσεων. Τα τεχνολογικά δεδομένα χρησιμοποιούνται τόσο από τους θύτες που προσπαθούν να εξαπατήσουν τον αντίπαλο όσο και από τα θύματα με σκοπό την αποφυγή της εξαπάτησης. Ο οικονομικός παράγοντας αποτελεί και ο ίδιος ένα χαρακτηριστικό της νεότερης ιστορίας καθώς προσφέρει ευρύτερο τομέα για ελιγμό στον εκάστοτε δρώντα. Σίγουρα, η οξυδέρκεια των ηγετών κατέχει την πρώτη θέση στα προαπαιτούμενα που θα εξασφαλίσουν το επιθυμητό αποτέλεσμα σε μία παραπλάνηση, αλλά δεν πρέπει πλέον να υποτιμούμε τον οικονομικό παράγοντα και τις δυνατότητες που αυτός προσφέρει.

Η εργασία είχε ως στόχο να τονίσει την αξία της παραπλάνησης μέσα από περιπτωσιολογικές μελέτες και να δώσει έμφαση στη διαχρονικότητά της. Πέραν τούτου όμως, προσπάθησε να

[32] Ειδοποιός διαφορά μεταξύ των δύο παραδειγμάτων είναι ότι στην επιχείρηση «Barbarossa» οι μυστικές υπηρεσίες του Στάλιν δεν εξαπατήθηκαν και προσπάθησαν να πληροφορήσουν το Σοβιετικό ηγέτη για τις πραγματικές προθέσεις του Χίτλερ. Αντίθετα, στη Νορμανδία οι συμμαχικές δυνάμεις παραπλάνησαν τις υπηρεσίες πληροφοριών της Γερμανίας ώστε να αποπροσανατολίσουν τον Χίτλερ σχετικά με το ακριβές μέρος και την ώρα της επίθεσης.

δημιουργήσει και ερωτήματα για το μέλλον σχετικά με το πως η δύναμη της τεχνολογίας μπορεί να επηρεάσει μία παραδοσιακή τακτική και να διευρύνει το ερευνητικό πεδίο και σε άλλους τομείς όπως την οικονομική και επιχειρηματική παραπλάνηση (economic and business). Παραδείγματα των τελευταίων χρόνων (Κόσσοβο, Ιράκ, Κριμαία, Συρία) δεν δύνανται, προς το παρόν, να μελετηθούν περαιτέρω λόγω του σύντομου χρονικού διαστήματος που έχει παρέλθει από την τέλεση των γεγονότων. Μπορούν, ωστόσο, να χρησιμοποιηθούν ως εφαλτήρια για μελλοντικές έρευνες υπό το πρίσμα άλλων βαρυσήμαντων παραγόντων όπως η οικονομία, η γεωστρατηγική θέση, το status quo των δυνάμεων και η ραγδαία τεχνολογική ανάπτυξη. Αναμφίβολα, η τέχνη της παραπλάνησης δεν έχει αλλοιωθεί στο πέρασμα του χρόνου, αλλά παραμένει ανεξίτηλα χαραγμένη ως πάγια χρησιμοποιούμενη τακτική η οποία αλλάζει μορφές και προσαρμόζεται στις συνθήκες και τις ανάγκες του δρώντος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Κακρίδης, Ι., 2014. *Ελληνική Μυθολογία.* Τεύχος 5: Ο Τρωικός Πόλεμος επιμ. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.

Κουσκουβέλης, Η., 2004. *Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις.* Ε΄ επιμ. Αθήνα: Ποιότητα.

Κωνσταντόπουλος Α΄Μέρος, Ι., 2015. Ο ρόλος της παραπλάνησης στην ειρήνη και στον πόλεμο (Α' Μέρος). *Αεροπορική Επιθεώρηση*, Απρίλιος, Τόμος 103, pp. 72-100.

Κωνσταντόπουλος Β΄ Μέρος, Ι., 2015. Ο ρόλος της παραπλάνησης στην ειρήνη και στον πόλεμο (Β' Μέρος). *Αεροπορική Επιθεώρηση*, Αύγουστος, Τόμος 104, pp. 127-156.

Λιάκουρας, Π., 2009. Η προβληματική της απόσχισης υπό το φως των εξελίξεων στο Κόσσοβο. Στο: *Ματιές στο σύγχρονο τοπίο των δυτικών Βαλκανίων.* Αθήνα: Σιδέρης.

Λιαρόπουλος, Α., 2004. Η Επιχείρηση Μπαρμπαρόσα και η παραπλάνηση του Στάλιν. *Πόλεμος & Ιστορία*, Τόμος 73.

Μιχαήλ, Σ. Μ.-. Ε. Κ.-. Μ., 2020. *Ιστορία Γ΄ Δημοτικού.* Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Ζάχος, Γ., 2003. *Μάχη στους Αιγός Ποταμούς, 405 π.Χ..* Αθήνα: Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Μ.Ασία.

Θουκυδίδης, μετ. Ελευθερίου Βενιζέλου. *Θουκυδίδου Ιστορίαι.*

Χουρχούλης, Δ., 2003. Η ημιτελής ειρηνευτική διαδικασία: πρώτη απόπειρα για τον τερματισμό της αραβοισραηλινής διένεξης, 1974-1979. Στο: *Ιστορία του Μεταπολεμικού Κόσμου*, Σημειώσεις.

Ξενόγλωσση

Barton, W., 2007. *STRATAGEM: Deception and Surprise in War.* London: Artech House.

Breuer, W., 2001. *Deceptions of World War II.* New York: John Wiley & Sons.

Bruusgaard, K. V., 2014. Crimea and Russia's Strategic Overhaul. *Drone Wars: Risks and Warnings*, p. 10.

Cimbala, S., 1989. Mainstreaming military deception. *International Journal of Intelligence and,* pp. 509-535.

Clausewitz, C. v., 1976. *On War.* New Jersey: Princeton University Press.

Dunstan, S., 2007. *The Yom Kippur War: The Arab-Israeli War of 1973.* Oxford: Osprey.

Farr, W., 1999. *THE THIRD TEMPLE'S HOLY OF HOLIES: ISRAEL'S NUCLEAR WEAPONS.* Future Warfare Series No. 2 επιμ. Alabama: Maxwell Air Force Base.

Freedman, L., 1986. *U.S. Intelligence and the Soviet Strategic Threat.* REV - Revised επιμ. New Jersey: Princeton University Press.

Godson, R., 2000. *Strategic Denial and Deception.* Calhoun: The NPS Institutional Archive.

Han, C. H., 2016. Maskirovka In The Information Age. *Journal Of The Singapore Armed Forces,* 42(1), pp. 39-49.

Handel, M., 1982. Intelligence and Deception. *Journal of Strategic Studies,* 5(1), pp. 122-154.

Heywood, A., 2013. *Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική στην Παγκόσμια Εποχή.* 1η επιμ. Αθήνα: Κριτική.

Hinen, A., 2002. Kosovo: "The Limits of Air Power II". *Air and Space Power Chronicles*.

Hosmer, S., 2001. Why Milosevic Decided to Settle the Conflict Over Kosovo When He Did?. *Rand Reasearch Brief*, 11 12.

Hughes-Wilson, J., 1999. *Military Intelligence Blunders.* New York: Carroll & Graf Publishers.

Latimer, J., 2001. *Deception in WAr.* London: Thistle Publishing.

Licklider, R., 1970. The Missile Gap Controversy. *Political Science Quarterly,* 85(4), pp. 600-615.

Lindley-French, J., 2015. *NATO: Countering Strategic Maskirovka,* London: Institute of Statecraft.

Masterman, J., 2000. *THE DOUBLE-CROSS SYSTEM.* Guilford: Lyons Press.

Murphy, D., 2005. *What Stalin Knew: The Enigma of Barbarossa.* London: Yale University Press.

Pollack, K., 2002. *Arabs at War: Military Effectiveness, 1948–1991.* s.l.:University of Nebraska Press.

Preble, C., 2003. Who Ever Believed in the 'Missile Gap'?": John F. Kennedy and the Politics of National Security. *Presidential Studies Quarterly,* 33(4), pp. 801-826.

Prosser, S., 2009. *The Battle of Aigos Potamoi.* Munich: GRIN Verlag.

Rabinovich, A., 2005. *The Yom Kippur War: The Epic Encounter That Transformed The Middle East.* New York: Schocken Books.

Rankin, N., 2008. *A Genius for Deception: How Cunning Helped the British Win TwoWorld Wars.* New York: Oxford University.

Shlaim, A., 1976. Failures in National Intelligence Estimates: The Case of the Yom Kippur. *World Politics,* 28(3), pp. 348-380.

Sutton, D., 2018. *German Defeat/Red Victory: Change and Continuity in Western and Russian Accounts of.* Sindey: University of Wollongong.

Tamayo, J., 1988. *Israel Launches Satellite With Military Potential.* Miami: Miami Herald.

Tracy, S., 1987. Laocoon's Guilt. *The american journal of pholology,* 108(3), pp. 451-454.

Tzu, S., 2008. *The Art of War.* Αθήνα: Περίπλους.

Vidmar, J., 2009. International Legal Responses to Kosovo's Declaration of Independence. *Vanderbilt Journal of Transnational Law,* 3(42), p. 73.

Zisser, E., 2013. Syria and the October War: The Missed Opportunity. Στο: *The Yom Kippur War: Politics, Legacy, Diplomacy.* Oxford: Oxford University Press.

Διαδικτυακές Πηγές

Ash, L., 2015. *BBC NEWS.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://www.bbc.com/news/magazine-31020283
[Πρόσβαση 10 05 2021].

CIA, 2019. *KH-4 MISSION 1042-1, 17-22 JUN 67.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://www.nro.gov/Portals/65/documents/foia/declass/Sunshine2019/SC-2018-00001_C05105862.pdf
[Πρόσβαση 23 04 2021].

Cook, A., 2002. *To trap a spy.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://www.theguardian.com/world/2002/oct/07/russia.artsandhumanities
[Πρόσβαση 09 02 2021].

Defencepoint, 2020. *Ομοιότητες στρατηγικής παραπλάνησης των Τούρκων με το Γιομ Κιπούρ1973;.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://www.defence-point.gr/news/omoiotites-stratigikis-paraplanisis-ton-toyrkon-me-to-giom-kipoyr-1973
[Πρόσβαση 09 02 2021].

Major Mark Johnson, U. M. J. M. U., 2003. *Military Deception: Hiding The Real Showing The Fake.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA421609.pdf
[Πρόσβαση 06 05 2021].

Nikolsky, A., 2014. *TASS.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://tass.com/russia/721586
[Πρόσβαση 18 05 2021].

President_of_Russia, 2014. *President of Russia.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: http://en.kremlin.ru/events/president/news/20366
[Πρόσβαση 18 05 2021].

Recognizing_Republic_of_Crimea, 2021. *President of Russia.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: http://www.kremlin.ru/events/president/news/20596
[Πρόσβαση 18 05 2021].

Schmitt, E., 1999. *The World; Bombs Are Smart. People Are Smarter..* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://www.nytimes.com/1999/07/04/weekinreview/the-world-bombs-are-smart-people-are-smarter.html
[Πρόσβαση 10 05 2021].

State, U. S. D. o., 2019. *Office of the Historian, Foreign Service Institute,.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://history.state.gov/milestones/1969-1976/oil-embargo
[Πρόσβαση 25 04 2021].

Theoldrepublicmedia, 2021. *Operation Trust (1921-26), Russian Revolution and Today.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://theoldrepublicmedia.wordpress.com/2021/01/18/operation-trust-1921-1926-russian-revolution-and-today-and-q/
[Πρόσβαση 11 02 2021].

Αθανασόπουλος, Π., 2015-16. *ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Βιβλίο Β'.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://rhopath.files.wordpress.com/2016/04/1516_cebeceb5cebdcebfcf86cf89cebd.pdf
[Πρόσβαση 10 02 2021].

Γέροντας, Π., 2018. *Geopolitics & daily news.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://geopolitics.iisca.eu/?p=6553
[Πρόσβαση 08 02 2021].

Γκέκας, Η., 2020. *Balkans in-Site.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://balkansinsite.pollsandpolitics.gr/i-anthropistiki-epemvasi-toy-nato-st/
[Πρόσβαση 07 05 2021].

Ιλιάς_Ραψωδία Π, Ο., 2015. *Ραψωδία Π.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: http://users.uoa.gr/~nektar/arts/tributes/omhros/il16.htm
[Πρόσβαση 09 03 2021].

Ιλιάς_Ραψωδία Χ, Ο., 2015. *Ομήρου Ιλιάδα (μετ. Ν.Καζαντζάκη-Ι.Θ Κακρίδη).* [Ηλεκτρονικό]
Available at: http://www.kairatos.com.gr/vivlia/ILIADA.pdf
[Πρόσβαση 01 03 2021].

Ιλιάς_Ραψωδία Χ, Ο., 2015. *Ομήρου Ιλιάδα (μετ. Ν.Καζαντζάκη-Ι.Θ.Κακρίδη).* [Ηλεκτρονικό]
Available at: http://www.kairatos.com.gr/vivlia/ILIADA.pdf
[Πρόσβαση 01 03 2021].

Μπαντές, Θ., 2013. *Ο Θουκυδίδης, ο τρωικός πόλεμος και η έννοια του μύθου.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: http://eranistis.net/wordpress/2013/10/10/%CE%BF-%CE%B8%CE%BF%CF%85%CE%BA%CF%85%CE%B4%CE%AF%CE%B4%CE%B7%CF%82-%CE%BF-%CF%84%CF%81%CF%89%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CF%80%CF%8C%CE%BB%CE%B5%CE%BC%CE%BF%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%AD%CE%BD/
[Πρόσβαση 08 02 2021].

Οδύσσεια_Ραψωδία Θ, Ο., 2021. *Ομήρου_Οδύσσεια*

Οδύσσεια_Ραψωδία Ι, Ο., 2021. *Ομήρου_Οδύσσεια*

ΟΗΕ, 1947. *United Nations.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://unric.org/el/%CF%87%CE%B1%CF%81%CF%84%CE%B7%CF%83-%CE%BF%CE%B7%CE%B5/
[Πρόσβαση 17 05 2021].